

ภาคผนวก 1

คำพิพากษาศาลฎีกาหมู่เรียงมาตราและวิจารณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 797 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 87/2495

อัยการชลบุรี

โจทก์

นายถวัลย์ เอกปัทม์

จำเลย

ร้านขายสุราสาขาประจำอำเภอเบิกสุราไปแล้ว ให้ร้านขายส่งสาขาประจำตำบลขายตามราคาที่กำหนด เมื่อขายได้แล้วร้านสาขาประจำตำบลก็มอบเงินให้ร้านขายส่งสาขาประจำอำเภอรับไป โดยร้านขายส่งสาขาประจำตำบลได้รับค่าตอบแทนหรือสินจ้างเป็นรายเทคังนี้ ถือได้ว่าร้านขายส่งสาขาประจำตำบลอยู่ในฐานะตัวแทนหรือลูกจ้างของร้านขายส่งประจำอำเภอนั้น การรับเงินจากร้านขายส่งประจำตำบลดังกล่าว ร้านขายส่งประจำอำเภอไม่จำเป็นต้องเสียค่าอากรแสตมป์

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เห็นได้ชัดว่าร้านขายส่งประจำตำบลเป็นตัวแทนของร้านขายส่งประจำอำเภอตรงที่ร้านขายส่งประจำตำบลขายสุราตามราคาที่ร้านขายส่งประจำอำเภอเป็นผู้กำหนด แสดงถึงลักษณะของการมอบหมายงานให้ตัวแทนทำภายในขอบอำนาจซึ่งเป็นเรื่องของตัวการตัวแทนแท้ ๆ

ฎีกาที่ 1501/2497

บริษัท เชนรีวอท์ จำกัด

โจทก์

บริษัท เซียบเซงหลี จำกัด กับพวก

จำเลย

การที่ผู้ส่งจ่ายสั่งให้ธนาคารผู้จ่ายจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินตามลักษณะตัวเงินนั้น ไม่ใช่เป็นการแสดงความผูกพันในฐานะตัวการตัวแทนอย่างใดเลย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จ่ายกับผู้ส่งจ่ายจะเป็นประการใดนั้น เป็นเรื่องความตกลงภายในระหว่างเขาเอง จะถือมาใช้บังคับบุคคลภายนอกที่รับเงินหรือเรียกเก็บเงินจากผู้จ่ายหาได้ไม่ มิเช่นนั้น ธนาคารก็จะฟ้องคดีในนามตนเองไม่ได้ จะต้องให้ผู้ฝากเงินนำคดีมาฟ้อง

คำวิจารณ์ การที่ธนาคารจะจ่ายเงินตามตัวเงินนั้น มิใช่ว่าธนาคารจะไม่มีหน้าที่ต้องระมัดระวังเลย กล่าวคือ มิใช่ธนาคารมีหน้าที่แต่เพียงจะทำตามคำสั่งของผู้ส่งจ่ายเท่านั้นแล้วเป็นแล้วกัน ผิดพลาดอย่างไรธนาคารไม่รับรู้ เมื่อธนาคารอาจต้องรับผิดชอบ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ส่วนตัวเช่นนี้ ธนาคารจึงมีลักษณะพิเศษเหมือนกับเป็นกิจการ นั้นหมายความว่าธนาคาร ชอบที่จะฟ้องร้องบุคคลผู้รับเงินไปจากธนาคารไต่เองในฐานะที่ตนเป็นผู้เสียหาย ก็เป็น กิจการเอง

ฎีกาที่ 1107/2497

บริษัท สหไทยวัฒนา จำกัด

โจทก์

นายวิกรม พนมไชย

จำเลย

จำเลยเป็นลูกจ้างโจทก์ในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายสินค้าขาออก โดยเฉพาะสินค้าไม้ สำหรับส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ จำเลยได้จัดให้ อ. เข้าทำสัญญาขายไม้ก้านเหลืองแปรรูป ให้แก่โจทก์ เมื่อทำสัญญากันแล้ว จำเลยได้ขึ้นไปตีตราไม้ซุงที่ อ. อ้างว่าเป็นไม้ก้านเหลือง แปรรูปที่จังหวัดชัยนาท แล้วจำเลยกลับมารายงานและขออนุมัติให้โจทก์จ่ายเงินล่วงหน้าให้ อ. ตามสัญญา บริษัทโจทก์จึงจ่ายเงินล่วงหน้าให้ อ. ไปตามสัญญา ต่อมาปรากฏว่าไม้ซุงที่ จำเลยตีตรานั้นเป็นไม้ชนิดอื่น ไม่ใช่ไม้ก้านเหลืองและไม่ได้ทำการแปรรูป โจทก์จึงมา ฟ้องคดีนี้หาว่าจำเลยในฐานะลูกจ้างและตัวแทน ได้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการตีตราไม้ซุงโดย ประมาทเลินเล่อไม่ใช้ความระมัดระวังและใช้วิชาชีพตามที่จำเลยมีหน้าที่ เป็นเหตุให้โจทก์ ต้องสูญเสียเงินไป ขอให้จำเลยใช้พร้อมกับดอกเบี้ย

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยใช้เงินและดอกเบี้ยแก่โจทก์ โดยถือว่าจำเลยเป็น ตัวแทน ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่า โจทก์ฟ้องเรื่องละเมิดเกิน 1 ปี คดีขาดอายุความ จึงกลับให้ยกฟ้อง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่จำเลยซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ ขึ้นไปตรวจตีตราตลอด มาจนรายงานต่อโจทก์ขออนุมัติจ่ายเงินนั้น เป็นการทำแทนโจทก์อันเข้าอยู่ในลักษณะ ตัวแทนกิจการตามมาตรา 797 ฉะนั้น การกระทำของจำเลยจึงถือว่ากระทำไปทั้งในฐานะ ลูกจ้างและตัวแทนของโจทก์ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อของ ตัวแทนแล้วก็จะต้องรับผิดชอบต่อกิจการตามมาตรา 812 ฉะนั้น เมื่อจำเลยมีความรับผิดชอบ ตามสัญญาในลักษณะกิจการตัวแทน ฟ้องของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

คำวิจารณ์ ข้อผูกพันระหว่างโจทก์กับจำเลยในคดีนี้เห็นชัดว่าเป็นเรื่องระหว่าง
ตัวการกับตัวแทน ตรงที่จำเลยเป็นผู้จัดการของโจทก์เอง ไม่ใช่คนอื่นไกลที่ไหน พูดย
ง่าย ๆ โจทก์ตั้งให้จำเลยเป็นผู้จัดการ (ทำงานแทน) และจำเลยก็ทำงานตามหน้าที่ของตน
(เกี่ยวกับเรื่องการค้าไม้) คือทำภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน เพราะฉะนั้น
จำเลยจึงเป็นตัวแทนของโจทก์ เมื่อจำเลยในฐานะที่เป็นตัวแทนประมาทเลินเล่อ ทำให้
ตัวการได้รับความเสียหาย ตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 812

ฎีกาที่ 1653/2500 เด็กชายซีไซ แซ่ตั้ง โดยนายบักก้วย โจทก์
 นายเบ็งจิว แซ่จิว กับพวก จำเลย

จำเลยที่ 1 ได้ไปกับจำเลยที่ 2 ด้วยกันที่อุ้มซังหล่ง ที่จำเลยที่ 1 ฝากรถไว้ 2 คัน
จำเลยที่ 1 รับรถแล้วขับมาเองคันหนึ่ง จำเลยที่ 2 ขับตามมาอีกคันหนึ่ง แล้วจำเลยที่ 2
ได้ขับไปชนเด็กชายซีไซมีบาดเจ็บโดยประมาท พฤติการณ์เช่นนี้แสดงอยู่แล้วว่า จำเลยที่ 1
ได้ใช้จำเลยที่ 2 ให้ขับรถนั้นมา หรือจำเลยที่ 2 ขับรถนั้นมาด้วยความรู้เห็นยินยอมของ
จำเลยที่ 1 จึงถือได้ว่าจำเลยที่ 2 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 1

ที่เรียกว่าลูกจ้างหรือตัวแทนนั้น บุคคลคนเดียวอาจเป็นได้ทั้งสองอย่าง กล่าวคือ
ลูกจ้างที่จะกระทำการให้นายจ้างในกิจการของนายจ้าง ก็ย่อมเป็นตัวแทนของนายจ้างนั่นเอง

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้ น่าจะถูกกลับโดยคำพิพากษฎีกาที่ 1980/2505
(คดีระหว่างนางมาลัย โวหาร โจทก์ นายเล่ห์ แก่สูงเนิน กับพวก จำเลย) เสียแล้ว
เพราะคำพิพากษฎีกาที่ 1980/2505 วางหลักว่าจะเป็นสัญญาตัวการตัวแทนได้ต้องเป็นการ
มอบอำนาจให้ทำกิจการแทนตัวการต่อบุคคลที่สาม ไม่ใช่เป็นกิจการระหว่างผู้ใช้กับผู้รับใช้
เท่านั้น การขับรถให้ของจำเลยที่ 2 จึงไม่ใช่เป็นการกระทำในฐานะตัวแทน เพราะฉะนั้น
เมื่อจำเลยที่ 2 ไปทำละเมิดชนเด็ก จำเลยที่ 1 ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ กรณีนี้
จำเลยที่ 1 จึงน่าจะรับผิดชอบในฐานะนายจ้างที่จะต้องร่วมมือกันรับผิดชอบกับลูกจ้าง คือจำเลยที่ 2
ในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 425 เท่านั้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

คำวิจารณ์ เรื่องนี้จำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิด ความรับผิดต่อบุคคลภายนอกตกอยู่แก่จำเลยที่ 1 เท่านั้น แม้จำเลยที่ 2 จะใช้ให้แก่จำเลยที่ 1 ไปซื้อของก็เป็นการใช้ตามอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายหรือระเบียบข้าราชการ จะนำมาถือว่าเป็นการมอบอำนาจแบบตัวการตัวแทนเพื่อผู้บังคับบัญชาต้องรับผิดในผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นตัวแทนของตนตามหลักเรื่องตัวการตัวแทนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นไม่ได้ เพราะเป็นคนละเรื่อง

ฎีกาที่ 1254/2505

นางгл่อม กุสุศิลปธร

โจทก์

นายพิพัฒน์ จันโทภาส กับพวก

จำเลย

ลูกหนี้ไปทำนิติกรรมขายฝากทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ เงินค่าขายฝากนี้ตกลงกันให้หักใช้หนี้เงินกู้บางส่วน เจ้าหนี้เอาสัญญาไปบูตราชขายบันทึกไว้ว่า ลูกหนี้ให้เงินมาเท่าใด คงเหลือเท่าใด และบูตราชขายเจ้าหนี้เซ็นชื่อกำหนดไว้ ดังนี้ เป็นการที่บูตราชขายเจ้าหนี้กระทำแทนเจ้าหนี้ถือได้ว่า เป็นการแทงเพิกถอนในเอกสารกู้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 แล้ว

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เห็นได้ว่า เรื่องการเป็นตัวแทนนี้ เข้าไปแทรกแซงได้ในหลายๆ รูป หลายๆ แบบ แม้แต่การแทงเพิกถอนลงในเอกสารสัญญาปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรค 2 ก็ทำแทนกันได้

ฎีกาที่ 1980/2505

นางมาลัย โวหาร

โจทก์

นายเล่ห์ แกสูงเนิน กับพวก

จำเลย

การใช้หรือวานบุคคลที่มีใช้ลูกจ้างให้ขั้รถยนต์ไปในธุรกิจของผู้ใช้เอง โดยผู้ถูกใช้เป็นผู้ที่ขั้รถยนต์ได้และเคยขับให้ผู้ใช้มาก่อนแล้วนั้น หากผู้ถูกใช้ขั้รถยนต์ไปชนบุคคลอื่นอันเป็นการละเมิดขึ้น ผู้ใช้หาจำต้องร่วมรับผิดด้วยไม่ เพราะมิได้ประมาทเลินเล่อในการใช้หรือวาน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การรับใช้หรือวานจ้างรถยนต์ให้นั้น ไม่ใช่เป็นตัวแทน เพราะมิใช่เป็นกิจการที่
ทำแทนตัวการต่อบุคคลที่สาม แต่เป็นกิจการระหว่างผู้ใช้กับผู้รับใช้ไม่ได้เกี่ยวกับบุคคลที่
สามเลย

คำวิจารณ์ ฎีกานี้กลับคำวินิจฉัยในฎีกาที่ 1653/2500 เสียแล้ว โดยเน้นให้เห็น
ว่า กรณีจะเป็นเรื่องตัวการตัวแทนได้จะต้องเป็นเรื่องที่ตัวการมอบหมายให้ตัวแทน **ไปทำ
กิจการใดต่อบุคคลที่สาม** ไม่ใช่เรื่องระหว่างผู้ใช้กับผู้รับใช้ดังฎีกานี้ ซึ่งถือว่าเป็นกรณีที่ไม่
เกี่ยวกับบุคคลที่สาม

ฎีกาที่ 598/2506

นายสนิท รอคบุญหา

โจทก์

นางเข็มทอง ขาวนวล

จำเลย

ขายยกที่ดินให้หลาน โดยทำใบมอบอำนาจให้หลานไปทำนิติกรรมแทน แม้หลาน
นั้นจะยังไม่บรรลุนิติภาวะก็เป็นผู้รับมอบอำนาจได้

คำวิจารณ์ ตามหลักเรื่องตัวการตัวแทนนั้นถือว่า ถ้าเป็นสัญญาตัวการตัวแทน
แล้วตัวแทนทำอย่างไรไปถือว่าตัวการทำ เพราะฉะนั้น เมื่อหลานซึ่งแม้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
ทำการใดแทนขายไปก็ถือว่าขายเป็นผู้ทำเอง ปัญหาความสมบูรณ์ของนิติกรรมจึงอยู่ที่ความ
สามารถของตัวการเป็นสำคัญ หาได้อยู่ที่ความสามารถของตัวแทนไม่

ฎีกาที่ 661/2506

อัยการจังหวัดนนทบุรี กับพวก

โจทก์

นายคอเลาะ พูลสวัสดิ์ กับพวก

จำเลย

หากคณะกรรมการมัสยิดซึ่งมีเสียงข้างมากมอบอำนาจให้บุคคลใดออกคำร้องทุกข์
ในคดีอันยอมความได้แล้ว บุคคลนั้นก็ย่อมมีอำนาจออกคำร้องทุกข์ได้ แม้จะมีกรรมการ
ส่วนข้างน้อยคัดค้านการมอบอำนาจนั้นอยู่ก็ตาม

คำวิจารณ์ เห็นจะเป็นเรื่องที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า การทำงานเป็นคณะโดยปกติ
ก็จะถือเสียงข้างมาก เมื่อเสียงข้างมากในกลุ่มของตัวการแต่งตั้งบุคคลใดให้ทำการแทน แล้ว
ก็น่าจะไม่มีปัญหา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 1550 / 2508

บริษัทลือกษ์เลย์ จำกัด

โจทก์

กรมสรรพากร กับพวก

จำเลย

บริษัทในต่างประเทศ ทำหนังสือมอบอำนาจระบุชื่อผู้รับมอบอำนาจ ตำบลบ้าน และมีข้อความต่อไปว่า กรรมการบริษัทโจทก์ รวมทั้งระบุที่ตั้งสำนักงานของโจทก์ด้วย เพียงเท่านั้นยังไม่ชัดเจนว่าตั้งบุคคลนั้นเป็นส่วนแก้ว หรือในฐานะกรรมการผู้แทนนิติบุคคล จึงจำต้องพิจารณาพฤติการณ์อื่น ๆ ประกอบด้วย

คำวินิจฉัย เนื่องจากกรรมการคนใดคนหนึ่งของบริษัทอาจเป็นผู้แทนของบริษัท ก็ได้ หรืออาจเป็นตัวแทนของบริษัทก็ได้ ถ้าเป็นผู้แทนของบริษัท ก็ไม่มีเรื่องที่จะต้องพิจารณาถึงความรับผิดชอบระหว่างบริษัทกับผู้แทน เพราะไม่เรียกว่าผู้แทนเป็นตัวแทนของบริษัท แต่ถ้ากรรมการบริษัทคนใดเป็นตัวแทนของบริษัท ก็มีกรณีที่จะพิจารณาความรับผิดชอบของตัวการคือบริษัทและตัวแทน คือกรรมการผู้นั้นตามหลักเกณฑ์เรื่องตัวการตัวแทนได้ เหตุนี้ การที่จะพิจารณาว่ากรรมการบริษัทจะเป็นตัวแทนหรือผู้แทนนั้น จึงต้องปรากฏข้อความที่แต่งตั้งมอบหมายกันโดยชัดเจนว่าบริษัทประสงค์ให้ผู้รับมอบหมายอยู่ในฐานะใด

ฎีกาที่ 1610 / 2508

บริษัทจาร์ดีนวอท์ จำกัด

โจทก์

บริษัทนวัตน์ จำกัด

จำเลย

เมื่อผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์คนเดิมพ้นหน้าที่ไป ผู้รับมอบอำนาจจากโจทก์อีกคนหนึ่งดำเนินกิจการแทนโจทก์ ทนายความผู้รับมอบอำนาจคนเดิมทำคำร้องขอแก้ฟ้อง โดยขอเปลี่ยนตัวผู้รับมอบอำนาจเสียใหม่ ถือว่าโจทก์ได้ดำเนินการตั้งแต่งตั้งทนายความฟ้องคดี โดยถูกต้องสมบูรณ์มาแต่แรก ทนายความของโจทก์จึงมีอำนาจดำเนินคดีแทนโจทก์ตลอดไปจนกว่าจะถูกสั่งถอน การพ้นหน้าที่ของผู้รับมอบอำนาจคนเดิมไม่ทำให้ทนายความหมดยุติอำนาจดำเนินคดีแทนโจทก์ การแก้ฟ้องของโจทก์มีผลเพียงเพื่อให้ทราบว่า บัดนี้โจทก์ได้เปลี่ยนตัวผู้รับมอบอำนาจดำเนินกิจการ หรือดำเนินคดีในนามของโจทก์ ในกาลต่อไปเท่านั้น การที่ผู้รับมอบอำนาจคนใหม่เข้าดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลจึงเป็นการกระทำในนามของบริษัทโจทก์สืบแทนต่อไปเท่านั้น มิใช่เป็นการเริ่มต้นฟ้องคดีใหม่

คำวินิจฉัย พุคให้เข้าใจง่าย เรื่องนี้โจทก์คือบริษัท เมื่อฟ้องร้องไปแล้วแค่ไหนเพียงไร ก็ถือว่าบริษัทฟ้องร้องไปแล้วเพียงนั้น ผู้แทนบริษัทที่มาดำเนินกิจการแทนจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็เป็นเรื่องกลภายในของบริษัทเอง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 1641 / 2508

บริษัทจังหวัดยะลา จำกัด

โจทก์

นายสมบุญ หรือสันต์ กับพวก

จำเลย

ตามข้อบังคับของบริษัทมีว่า ต้องมีกรรมการของบริษัท 2 นาย ลงนามในบรรดาเอกสารสำคัญแทนบริษัท แต่ต้องประทับตราสำคัญของบริษัทด้วย ดังนั้น ประธานกรรมการมอบอำนาจให้กรรมการผู้จัดการดำเนินคดีแทนบริษัทแต่ผู้เดียว กรรมการผู้จัดการลงชื่อแต่งตั้งนายแต่ผู้เดียวและประทับตราบริษัทด้วย นอกจากนั้นตามรายงานการประชุมของบริษัทคณะกรรมการลงมติมอบอำนาจให้กรรมการผู้จัดการผู้นั้นดำเนินคดีกับจำเลยและคนอื่นได้ ผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจดำเนินคดีแทนบริษัทโจทก์ได้

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้มีจุดเด่นที่ถือว่ากรรมการผู้จัดการเป็นผู้แทนของบริษัทดำเนินคดีในนามบริษัทได้ เพราะคณะกรรมการบริษัทลงมติมอบอำนาจให้กรรมการผู้จัดการผู้นั้นเป็นผู้แทนของบริษัทดำเนินคดีกับจำเลยและคนอื่นได้

ฎีกาที่ 580 / 2509

ธนาคารอาคารสงเคราะห์

โจทก์

ร้อยเอกจินดา สุมนนัญ กับพวก

จำเลย

จำเลยทำสัญญาเป็นผู้กู้เงิน แม้ในใจจริงจะถือว่าทำแทนผู้อื่นและไม่มีเจตนาให้ถูกผูกพันก็ตาม ก็ต้องถูกผูกพันตามที่ได้แสดงเจตนาออกมา เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะรับรู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจนั้น

แม้ผู้จัดการของนิติบุคคลโจทก์จะทราบความในใจดังกล่าวของจำเลยก็ตาม แต่เมื่อผู้จัดการกับจำเลยได้ตกลงกันไว้ว่า การกู้เงินครั้งนี้เอามาให้ผู้จัดการ และเมื่อกู้เงินได้แล้วผู้จัดการก็รับเงินไปเป็นประโยชน์เฉพาะตัว ผู้จัดการก็ไม่มีอำนาจเป็นผู้แทนนิติบุคคลตามมาตรา 80 ความรู้เห็นของผู้จัดการจึงถือเป็นความรู้ของนิติบุคคลด้วยไม่ได้

คำวิจารณ์ จำเลยคิดว่าได้กู้เงินนิติบุคคลแทนผู้จัดการนิติบุคคลนั้น ก็คงจะหวังให้ผู้จัดการรับผิดชอบใช้เงินกู้แก่นิติบุคคล แต่การแสดงออกภายนอกไม่อาจถือว่านิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้กู้ล่วงรู้ได้ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบนิติบุคคลเป็นส่วนตัว จะถือว่าผู้จัดการรู้แล้วจึงเท่ากับนิติบุคคลรู้แล้วไม่ได้ เพราะกรณีที่ผลประโยชน์ของนิติบุคคลกับผู้จัดการเป็นปฏิปักษ์แก่กันดังเช่นกรณีนี้นั้น ผู้จัดการไม่มีอำนาจเป็นผู้แทนนิติบุคคลเสียแล้ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 80) เพราะฉะนั้น แม้ผู้จัดการรู้ ก็ไม่ถือว่านิติบุคคลรู้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 1321 / 2509

บริษัทยิบอินซอย จำกัด
กรมสรรพากร กับพวก

โจทก์
จำเลย

โจทก์ได้รับมอบอำนาจจากผู้ขายที่อยู่ในต่างประเทศ ให้ลงชื่อในสัญญาซื้อขายเรือซุกให้แก่การทำเรือแห่งประเทศไทยนั้น การที่โจทก์ลงชื่อในสัญญาซื้อขายแทนผู้ขาย ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำการแทนในการทำสัญญาซื้อขายนั้นแล้ว จึงต้องยื่นรายการและเสียภาษีเงินได้ตามกฎหมายว่าด้วยประมวลรัษฎากร มาตรา 76 ทวิ

คำวิจารณ์ ฎีกานี้ก็บอกอยู่ในตัวแล้วว่า โจทก์ได้รับมอบอำนาจให้ทำสัญญาซึ่งผู้รับมอบอำนาจให้ทำสัญญาก็คือผู้ทำการแทนในการทำสัญญานั้นเอง

ฎีกาที่ 439 / 2510

นายเจียบ กนิษฐสุต
ธนาคารกรุงไทย จำกัด

โจทก์
จำเลย

กิจการของธนาคารมีการรับฝากเงินเป็นประการสำคัญ ดังนั้น การที่ผู้จัดการธนาคารกระทำการรับฝากเงินจึงเป็นกิจการที่ธนาคารมอบหมายให้กระทำ ข้อที่ผู้จัดการสาขาไปรับฝากเงินถึงบ้านผู้ฝากและรับฝากในวันธนาคารหยุดนั้น การฝากเงินนอกสถานที่ก็เป็นกิจการของธนาคาร เมื่อรับฝากเงินก็ใช้ใบรับฝากของธนาคารเซ็นรับ เมื่อออกเช็คสั่งจ่ายธนาคารก็จ่ายเงินให้ ทั้งนี้ จำเลยจะอ้างว่าผู้จัดการสาขากระทำโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหาได้ไม่ การที่ผู้จัดการธนาคารสาขารับฝากเงินแล้วไม่เอาเข้าบัญชีของธนาคารเป็นเรื่องตัวแทนไม่ส่งทรัพย์สินที่ได้มาแก่ตัวการ ตัวการจะปฏิเสธว่าทำนอกเหนืออำนาจย่อมไม่ได้

หนังสือแจ้งยอดเงินคงเหลือซึ่งเป็นหนังสือของธนาคารสาขาของธนาคารจำเลย มีถึงโจทก์ ย่อมเป็นหนังสือของธนาคารจำเลย จำเลยจะอ้างว่าเป็นหนังสือส่วนตัวของผู้จัดการสาขาหาได้ไม่ เพราะจำเลยแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมีอำนาจเป็นตัวแทนจำเลย

การที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ฝากเงินต่อผู้จัดการสาขาธนาคารแจ้งความว่า ผู้จัดการนั้นไม่เอาเงินเข้าบัญชีเป็นการยกยอดเงินโจทก์ คำแจ้งความเช่นนี้ไม่ทำให้ธนาคารจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ผู้ฝาก

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 834/2512

บริษัทไทยอิเล็กทรอนิกส์ เอ็นอินเนียริง จำกัด

โดยนายกำจาย เอี่ยมสุรีย์

และนายกเสม เอี่ยมสุรีย์ กรรมการ

โจทก์

นายยงยุทธ นีมะโยธิน

จำเลย

สัญญาเช่าซื้อระบุชื่อบริษัทโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อ กับจำเลยผู้เช่าซื้อไว้ชัดเจนโดยพนักงานของ บริษัท โจทก์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการซื้อขาย ลงชื่อในสัญญาเช่าซื้อในนามบริษัทโจทก์ เป็นการทำให้แทนบริษัทโจทก์ มิใช่ทำเป็นส่วนตัว ซึ่งจำเลยก็ทราบดี เมื่อจำเลยลงชื่อไว้ในสัญญาและได้รับทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปแล้ว สัญญาเช่าซื้อย่อมมีผลผูกพันบริษัทโจทก์กับจำเลย

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้เป็นข้อเท็จจริงที่เข้ากับหลักกฎหมายเรื่องตัวแทนตรงไปตรงมา เพราะพนักงานของบริษัทก็เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการซื้อขายซึ่งเป็นกิจการของบริษัท ได้ทำสัญญาให้เช่าซื้อในนามบริษัท นับว่าเป็นการจัดการแทนบริษัทตามที่ได้รับมอบหมายต่อบุคคลภายนอก แม้พนักงานบริษัทจะมีใช้กรรมการบริษัทอันอาจนำมาตรา 1167 มาพิจารณาได้โดยเฉพาะ แต่เมื่อเปรียบเทียบกัน การกระทำของพนักงานบริษัทในกรณีนี้ต่อบุคคลภายนอกก็ทำได้ผิดกับการกระทำของกรรมการตามนัยมาตรา 1167 ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของบริษัทตัวการในการติดต่อเกี่ยวพันกับบุคคลภายนอกไม่

ฎีกาที่ 238/2513

จำเลยออกเช็คเงินสดเพื่อชำระราคาไม้ ผู้จัดการร้านค้าไม้รับเช็คแล้วมอบให้เจ้าของร้านค้า เจ้าของร้านจึงเป็นผู้ทรงเช็ค เมื่อเช็คนั้นขึ้นเงินไม่ได้ เจ้าของร้านยอมเป็นผู้เสียหาย ผู้จัดการไม่มีอำนาจร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

คำวิจารณ์ ตามฎีกานี้ ถือว่าเจ้าของร้านเป็นตัวการ ผู้จัดการเป็นตัวแทน เพราะฉะนั้น การกระทำของตัวแทนที่ได้กระทำไปตามที่ได้รับมอบหมาย จึงถือว่าเป็นการกระทำของตัวการ ความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผลการกระทำของตัวแทนที่ได้กระทำไปภายในขอบอำนาจมิได้ประมาทเลินเล่อจึงผูกพันตัวการ ตัวแทนหลุดพ้นไป ตัวการจึงเป็นผู้เสียหาย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 753/2513 (ประชุมใหญ่)

บริษัทโจทก์ซื้อที่ดินที่พิพาทไว้ใช้ในกิจการของโจทก์ แต่กรรมการคนหนึ่งของบริษัทโจทก์เป็นคนต่างคำว ซึ่งตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 97 บัญญัติให้โจทก์มีฐานะเสมือนคนต่างคำวในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน กรรมการบริษัทโจทก์จึงตกลงให้โอนโฉนดจากผู้ขายมาเป็นชื่อของ ส. ดังนั้น ต้องถือว่า ส. ได้มาซึ่งที่ดินในฐานะเป็นเจ้าของแทนนิติบุคคลซึ่งกฎหมายให้ถือเสมือนเป็นคนต่างคำว โจทก์จึงเรียกร้องเอาที่ดินมาเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ไม่ได้ ที่พิพาทนี้ตกอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 96 แม้หลังจากที่ได้ใส่ชื่อ ส. ในโฉนดแล้วได้มีคำสั่งคณะปฏิวัติยกเลิกประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 97 (5) เสีย ก็ไม่มีผลให้โจทก์กลับมีสิทธิเรียกร้องเอาที่พิพาทมาเป็นของตนได้ เพราะไม่มีผลย้อนหลัง ผลต่อไปก็คือจะต้องให้อธิบดีกรมที่ดินจำหน่ายที่ดินนี้เสีย

คำวิจารณ์ ผลของสัญญาตัวแทนทำให้นิติบุคคลเป็นเจ้าของที่พิพาทอยู่แล้ว แต่เรียกคืนไม่ได้ เพราะกฎหมายที่ดินมาตรา 96 ให้อธิบดีมีอำนาจทำการจำหน่ายที่ดินนั้น ขอให้เทียบกับฎีกาที่ 344/2511

ฎีกาที่ 1122/2513

กรรมการศาลนาเป็นโจทก์ฟ้องว่า โจทก์ตั้งโรงพิมพ์สำหรับพิมพ์หนังสือคณะสงฆ์และรับจ้างพิมพ์หนังสือทั่วไป ได้จ้างจำเลยเป็นผู้จัดการโรงพิมพ์ มีหน้าที่ดำเนินการแผนกโรงพิมพ์ตลอดจนควบคุมและรับผิดชอบในทางการเงิน จำเลยกับสมุห์บัญชีได้ร่วมกันรับเงินจากผู้ว่าจ้างโรงพิมพ์ไว้แล้วไม่นำส่งโจทก์ ทำให้เงินขาดบัญชี ซึ่งตามกฎหมายบุคคลทั้งสองในฐานะลูกจ้างและตัวแทนโจทก์จะต้องส่งมอบเงินนี้แก่โจทก์ ขอให้บังคับให้ร่วมกันชำระเงิน ความฟ้องนี้ โจทก์ได้ตั้งประเด็นให้จำเลยรับผิดชอบเงินให้ ในฐานะที่เป็นลูกจ้างและตัวแทนของโจทก์ แม้จะกล่าวไม่ชัดเจนว่าจำเลยกระทำผิดสัญญาจ้างแรงงานหรือผิดสัญญาตัวแทน แต่เมื่อบรรยายข้อเท็จจริงให้เข้าใจตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของศาลที่จะนำตัวบทกฎหมายมาปรับแก้คดี ฟ้องตั้งนี้ โจทก์มิได้ตั้งประเด็นว่า จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยจะอ้างอายุความละเมิดขึ้นต่อสู้หาได้ไม่

โจทก์ได้กำหนดหน้าที่ของผู้จัดการไว้ให้จำเลยปฏิบัติ เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่โจทก์จ้าง เป็นการกระทำผิดสัญญาจ้างแรงงาน ทำให้เงินขาดหายไป โจทก์ย่อมมี

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามจำนวนเงินของโจทก์ที่ขาดหายไปนั้นได้ และการฟ้องเช่นนี้เป็นเรื่องเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่ลูกหนี้ผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ ซึ่งโจทก์มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของลักษณะหนี้ หารือเป็นการใช้สิทธิคดีตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของโจทก์จากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ไม่

คำวิจารณ์ จำเลยทนายฎีกานี้ เป็นบุคคลที่โจทก์ว่าจ้างให้ทำการค้าแทนโจทก์ จำเลยจึงเป็นทั้งตัวแทนและลูกจ้างโจทก์ เมื่อจำเลยทำการค้าได้เงินมา แล้วไม่ให้โจทก์ โจทก์ก็มีทางที่จะเรียกเอาคืนทั้งโดยอาศัยมาตรา 215 ดังฎีกา หรือจะอาศัยหลักในเรื่องตัวแทนก็น่าจะได้ด้วย เพราะมาตรา 810 เปิดช่องไว้เช่นนั้น และนอกจากนั้นมาตรา 811 ยังเปิดโอกาสให้ตุลาการเรียกดอกเบี้ยในเงินที่ตัวแทนควรระดมมาให้ตัวแทน แต่นำไปใช้สอยเป็นประโยชน์ตนเอง นับแต่วันที่ได้อำนาจไปใช้นั้นได้อีกด้วย

ฎีกาที่ 1413/2513

โจทก์เป็นเจ้าของแผงลอย แม้จะได้ทำสัญญาให้ ก. เข้าเพื่อสร้างอาคารใหม่ก็ไม่ทำให้หมดอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยผู้เช่าใช้แผงลอยนี้โดยไม่มีนิติสัมพันธ์กับโจทก์

โจทก์ทำสัญญาให้ ก. เข้าตลาดโดยให้หรือตักเก่าและแผงลอยออกแล้วสร้างตึกใหม่และมอบอำนาจให้ ก. เป็นโจทก์ฟ้องขับไล่ผู้เช่าตึกและแผงลอย ไม่ใช่เป็นเรื่องตั้งให้ ก. เป็นตัวแทนไปตกลงเรื่องจะให้ค่าขนย้ายออกจากแผงลอย การที่ ก. ไปตกลงจะให้ค่าขนย้ายแก่ผู้ที่อยู่ในแผงลอยจึงไม่ผูกพันโจทก์

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เป็นเรื่องที่ โจทก์ตั้งให้จำเลยเป็นตัวแทนฟ้องคดีแทนโจทก์เป็นการมอบอำนาจเฉพาะการ จำเลยจึงไม่มีอำนาจจัดการอื่นนอกจากการฟ้อง (ฟ้องขับไล่) เท่านั้น ขอให้เทียบกับฎีกาที่ 1536/2514 ที่จะกล่าวต่อไป

ฎีกาที่ 1534/2513

จำเลยรับของของโจทก์ร่วมไปขายโดยกำหนดราคากันไว้แล้ว จำเลยจะขายเกินหรือต่ำกว่าราคาที่โจทก์ร่วมกำหนดไว้ก็ได้ ไม่มีหน้าที่ต้องขายตามคำสั่งของโจทก์ร่วม เพียงแต่ถ้าเมื่อขายได้แล้วต้องส่งเงินแก่โจทก์ร่วมตามราคาที่กำหนดไว้เท่านั้น ถ้าขายสูงกว่าราคาที่กำหนด จำเลยก็ได้กำไร ถ้าสั่งโดยขายไม่ได้ก็นำมาคืนได้ การปฏิบัติระหว่างโจทก์

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ร่วมกับจำเลยคั้งนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องซื้อเชื่อหรือตัวแทน และเมื่อจำเลยขายของไปแล้วบิตพริ้วไม่ส่งเงินให้โจทก์ร่วม ก็เป็นเรื่องผิดสัญญาทางแพ่งเท่านั้น ไม่เป็นความผิดทางอาญา

คำวิจารณ์ ข้อที่เห็นได้ชัดว่าไม่ถือว่าจำเลยเป็นตัวแทนของโจทก์ร่วม ก็เพราะว่า จำเลยไม่มีหน้าที่ต้องขายตามคำสั่งของโจทก์ร่วมนั่นเอง ขอให้เทียบกับฎีกาที่ 87/2495 ที่กล่าวแล้วแต่ต้น

ฎีกาที่ 36/2514

นายประเสริฐ ศรีประทุม

โจทก์

ร้านสหกรณ์แม่กาะสันจำกักสินใจ

โดยนายธนะ สุทธิสว่าง ประธานกรรมการ

จำเลย

จำเลยทำสัญญาจ้างโจทก์ทำงานในหน้าที่ผู้จัดการร้านสหกรณ์จำเลย โดยโจทก์ต้องจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มาจำหน่ายในร้านให้เพียงพอแก่ความต้องการของสมาชิก โดยโจทก์ได้รับค่าจ้างในอัตราร้อยละ 80 ของเงินกำไรสุทธิประจำปี และโจทก์ต้องนำเงินสต็อกจำเลยไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาทเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน หากเกิดความเสียหาย โจทก์ฝ่ายเดียวเป็นผู้รับผิดชอบ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในการขาดทุนคงมีแต่ส่วนได้คือผลกำไรเท่านั้น พฤติการณ์เช่นนี้ ถือว่าความผูกพันระหว่างโจทก์จำเลยไม่เข้าลักษณะตัวการตัวแทน และเมื่อจำเลยเลิกสัญญาจ้างโจทก์แล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิรับคืนสินค้าไปจากจำเลยหรือเรียกเงินค่าสินค้าของโจทก์ที่จำเลยเรียกเก็บจากลูกหนี้ได้แล้วแต่กรณี

คำวิจารณ์ ที่เห็นได้ชัดว่าไม่เป็นสัญญาตัวการตัวแทน เพราะในข้อสัญญาจำเลยไม่มีเจตนผูกพันกับบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายที่โจทก์ได้ทำไป กล่าวคือ จำเลยไม่ต้องการเป็นตัวการนั่นเอง (ขอให้ดูมาตรา 820 ประกอบด้วย) ซึ่งโจทก์ก็ตกลงด้วยแล้ว คู่ข้อเท็จจริงทั่วไปในกรณีนี้ ก็จะเห็นได้ว่าจำเลยไม่ได้เป็นตัวสำคัญอย่างใดเลย ผลกำไรที่โจทก์ทำมาหาได้ โจทก์ก็เอาเสียเองเป็นส่วนมากอยู่แล้ว โจทก์ไม่มีเหตุที่ตามมาตรา 810 อันเป็นหน้าที่ของตัวแทนเลย (โปรดเทียบเคียงกับฎีกาที่ 1070/2507 ซึ่งจะได้วิจารณ์ไว้ท้ายมาตรา 798)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 475/2514

เมื่อจำเลยลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินโดยมิได้เขียนแสดงว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง จำเลยย่อมเป็นผู้รับผิดชอบตามความในตั๋วเงินนั้น และจะอ้างว่าตนกระทำการแทนบุคคลอื่นแล้วขอจำหน่ายเข้าสืบประกอบข้ออ้างของตนหาได้ไม่

คำวิจารณ์ อันนี้เป็นเรื่องของหลักทั่วไป ในกรณีทำหน้าที่ตัวแทน ก็ควรจะแจ้งไว้ให้ชัดว่าตนทำแทนใคร เพราะโดยปกติบุคคลภายนอกเขาไม่ควรจะต้องรับรู้ในสิ่งที่ถูกปกปิดไว้

ฎีกาที่ 1536/2514

จำเลยที่ 2 ถึงที่ 6 ทำหนังสือมอบอำนาจให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้มีอำนาจทำนิติกรรมจำนองที่ดินของตน จำเลยที่ 1 ไปจำนอง โดยมีข้อสัญญาด้วยว่า ถ้าบังคับจำนองได้เงินน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ชาติอยู่เท่าใด ผู้จำนองและลูกหนี้ยอมรับผิดใช้เงินที่ชาติอยู่นั้นให้จนครบ สัญญาข้อนี้ไม่ผูกพันจำเลยที่ 2 ถึงที่ 6 เพราะเป็นการที่จำเลยที่ 1 กระทำนอกเหนือไปจากอำนาจที่ได้รับมอบ

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงในฎีกาเห็นได้ว่า จำเลยที่ 2 ถึงที่ 6 มอบอำนาจให้จำเลยที่ 1 ไปทำการจำนองที่ดินให้ตนเท่านั้น ไม่ได้มอบอำนาจให้ทำนอกเหนือจากนั้น เมื่อจำเลยที่ 1 ไปตกลงกับบุคคลภายนอกในเรื่องอื่นเช่นนี้ เรื่องที่นอกเหนือไปนั้นจึงไม่ผูกพันจำเลยที่ 2 ถึงที่ 6 ซึ่งเป็นตัวการ เรื่องนี้พอเทียบได้กับฎีกาที่ 1413/2513 ที่ได้วิจารณ์ไว้แต่ต้นแล้ว

ฎีกาที่ 1539/2514

ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดร้องขอให้ศาลพิพากษาให้การประชุมใหญ่วิสามัญของบริษัทตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลใช้ได้ตามกฎหมาย และให้เพิกถอนการแต่งตั้งกรรมการของบริษัทซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยมติของที่ประชุมใหญ่นั้น ต่อมาปรากฏว่ากรรมการชุดที่ผู้ร้องขอให้เพิกถอนได้ลาออกไป คำร้องที่ขอให้เพิกถอนการแต่งตั้งกรรมการย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาต่อไป และเมื่อกรรมการชุดใหม่ซึ่งที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้มีมติแต่งตั้งได้ลงมติรับรองและ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ให้สัตยาบันการกระทำของกรรมการชุดเก่าตามที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติมอบอำนาจให้แล้ว มติของที่ประชุมใหญ่สามัญซึ่งแม้จะคิดระเบียบก็เป็นอันใช้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1167 คำร้องที่ขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่สามัญย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาต่อไปเช่นเดียวกัน ศาลชอบที่จะสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ

คำวิจารณ์ เรื่องนี้ถือว่ากรรมการชุดใหม่เป็นตัวแทนของบริษัท เมื่อกรรมการชุดใหม่ให้สัตยาบันการกระทำของกรรมการชุดเก่าที่ไม่ชอบนั้น บริษัทในฐานะตัวการต้องถูกผูกพันตามมาตรา 1167

ฎีกาที่ 1640/2514

จำเลยได้ทำสัญญาจะขายที่ดินของจำเลยให้แก่ ค. โดยในสัญญาจะขายระบุว่าผู้ขายยอมให้ผู้ซื้อมีสิทธิครอบครองเหนือที่ดินแปลงนี้และเข้าทำประโยชน์ได้ทุกอย่าง ทั้งกำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ไปทำการขอรังวัดแบ่งแยกให้ผู้ซื้อด้วย ดังนี้ แม้จำเลยจะรู้ว่า ค. นำที่ดินนั้นไปจัดสรรแบ่งขายตลอดจนทำการรังวัดแบ่งแยกที่ดินเป็นแปลงๆ ในนามของจำเลยก็ดี ก็ไม่พอที่จะถือว่าจำเลยได้เซ็ค ค. เป็นตัวแทนจัดสรรที่ดิน

คำวิจารณ์ ที่ไม่ถือว่า ค. เป็นตัวแทนของจำเลย ก็คงด้วยเหตุผลที่จำเลยได้ทำสัญญาจะขายที่ดินของตนให้กับ ค. ไว้แล้ว ค. จึงเป็นผู้จะซื้อ ไม่ใช่ตัวแทนของจำเลยแต่อย่างใด

ฎีกาที่ 1880/2514 บริษัทสากลสหกิจ จำกัด

โดยนายชอ ควรทรงธรรม กรรมการและผู้จัดการ โจทก์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีทวีแสงไทยอุดร ที่ 1

นายช่งจิว แซ่ลี่ ที่ 2 จำเลย

ห้างหุ้นส่วนจำกัดมอบให้หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบผู้หนึ่งกระทำการแทนห้าง เมื่อหุ้นส่วนผู้นั้นได้ทำสัญญาขายปอให้แก่โจทก์ในนามห้างหุ้นส่วน ห้างหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามสัญญาที่หุ้นส่วนได้ทำไว้วันนั้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การที่หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบได้เข้าทำสัญญาขายปอในนามห้างหุ้นส่วน จำกัดโดยลงชื่อตนเองและประทับตราของห้าง ถือเป็นการสอดเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการงาน ของห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้นั้นจึงต้องร่วมรับผิดชอบตามสัญญาด้วย

คำวิจารณ์ หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบเป็นตัวแทนของห้าง เพราะห้างได้ มอบให้เขาทำสัญญาแทนต่อบุคคลภายนอก ห้างจึงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกคือโจทก์นั้น ในฐานที่ห้างเป็นกิจการต้องผูกพันต่อผลการกระทำของตัวแทนตามหลักเรื่องตัวการตัวแทน

ฎีกาที่ 300/2515

หนังสือมอบอำนาจมีข้อความว่า “ให้มีอำนาจเริ่มคดี ดำเนินคดี และต่อสู้คดี หรือใช้วิธีการอื่น ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของข้าพเจ้าทั้งหมดหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ฯลฯ” ผู้รับมอบอำนาจย่อมจะยื่นฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้มอบอำนาจได้ ไม่จำเป็นต้องให้มีการมอบอำนาจกันเฉพาะเรื่องเฉพาะราย

หนังสือบอกกล่าวของผู้ให้เช่าถึงผู้เช่า มีข้อความว่า “ขอรับตึกแถวตั้งกล่าวคืน จากการเช่าจากท่าน เพื่อมาทำการปรับปรุง” ถือได้ว่าเป็นการบอกเลิกการเช่าแล้ว แม้จะมีข้อความต่อไปว่า “ถ้าท่านขัดข้องอย่างไร ก็ขอได้กรุณาแจ้งให้ข้าพเจ้าได้ทราบด้วย” ก็เป็นแต่เพียงการแสดงความสุภาพในการใช้ถ้อยคำเท่านั้น

สัญญาเช่าตึกแถวมีกำหนดเวลา 1 ปี และมีข้อสัญญาข้อหนึ่งว่า เมื่อผู้เช่าชำระ ค่าเช่าให้ตามกำหนดและปฏิบัติตามข้อสัญญาครบถ้วน ผู้เช่าจะอยู่ในสถานที่เช่าได้โดยสบาย ตลอดระยะเวลาซึ่งกล่าวแล้ว เว้นเสียแต่ทางการหรือรัฐบาลต้องการเพื่อผลประโยชน์ใดๆ แล้ว แม้แต่ยังไม่ครบกำหนดอายุสัญญาเช่า ผู้เช่าก็ต้องส่งสถานที่เช่าคืนภายในกำหนด หนึ่งเดือนนับแต่วันที่ผู้ให้เช่าบอกกล่าว ข้อสัญญานี้ย่อมมีผลใช้บังคับเฉพาะภายในกำหนด อายุสัญญาเช่า 1 ปีเท่านั้น เมื่อสัญญาเช่าเดิมครบเมื่อครบ 1 ปี ข้อสัญญาดังกล่าวย่อม ระบุต่อไปด้วย

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ เป็นตัวอย่างของการมอบอำนาจเฉพาะรายใน ทั่วไปแล้ว ไม่ถือได้ว่าเป็นการมอบอำนาจทั่วไป อันทำให้ผู้รับมอบอำนาจไม่มีอำนาจฟ้องตาม มาตรา 801(5)

ฎีกาที่ 326/2515

โจทก์เคยฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาหาว่าจำเลยยกยอกเงินค่าขายพลอย ศาลฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยรับพลอยจากโจทก์ไปขายให้ผู้ซื้อ ผู้ซื้อชำระเงินค่าพลอยเป็นเช็คจำเลยได้นำเช็คทั้งหมดมามอบให้โจทก์ ต่อมาโจทก์มาฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเรียกค่าพลอยจากจำเลย โดยอ้างว่าโจทก์รับเช็คไว้จากจำเลยไม่ครบถ้วน ดังนี้ เป็นการแย้งข้อเท็จจริงซึ่งฟังเป็นยุติแล้วในคดีส่วนอาญาว่าโจทก์ได้รับเช็คไว้ครบถ้วนแล้ว

จำเลยเป็นตัวแทนโจทก์ในการขายพลอย และได้นำเช็คที่ผู้ซื้อพลอยออกให้มา มอบให้โจทก์แล้ว ทั้งได้ความว่าโจทก์ยอมให้ผู้ออกเช็คเปลี่ยนเช็คบางฉบับใหม่ และได้ใช้ให้จำเลยสืบสวนฐานะของผู้ออกเช็คด้วยเช่นนี้ ถือว่า จำเลยได้ปฏิบัติหน้าที่ตัวแทนครบถ้วนแล้ว แม้โจทก์จะเบิกเงินตามเช็คจากธนาคารไม่ได้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำวิจารณ์ เมื่อจำเลยคือตัวแทนได้ทำหน้าที่ของการเป็นตัวแทนโดยครบถ้วนแล้วแม้มีกรณีเสียหายเกิดขึ้น เมื่อฟังไม่ได้ว่าตัวแทนผิดหน้าที่ตัวแทนอย่างไร กล่าวคือตัวแทนมิได้ประมาทเลินเล่อ มิได้ไม่ทำการเป็นตัวแทน มิได้ทำการโดยปราศจากอำนาจ มิได้ทำนอกเหนือขอบอำนาจ ว่าโดยทั่วไปก็ไม่อาจเอาผิดกับตัวแทนได้ (ดูมาตรา 812) จะเอาผิดกับตัวแทนโดยอาศัยมาตรา 812 นี้ได้ก็ต้องเป็นกรณีที่ตัวการสามารถพิสูจน์ได้ว่าตัวแทนกระทำผิดหน้าที่ดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภาวะการพิสูจน์เช่นนี้ตกอยู่กับตัวการ (ดูฎีกาที่ 769/2473 ในคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ของนายจืด เศรษฐบุตร ปี พ.ศ. 2492 หน้า 90, และคำอธิบายกฎหมายลักษณะเดียวกันของนายมานะ สุธธาวิธานฤพุมิ ปี พ.ศ. 2515 หน้า 198)

ฎีกาที่ 1133/2516 (ประชุมใหญ่)

จำเลยที่ 2 เป็นพลาธิการกองพลทหารม้า สั่งให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพลขับ ขับรถยนต์ของกองพลทหารม้าไปชนปูนซีเมนต์ให้วัด ย่อมถือได้ว่า จำเลยที่ 2 เป็นตัวการ และจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนในกิจการนั้นโดยปริยาย เมื่อจำเลยที่ 1 ขับรถยนต์กลับกองพลทหารม้า ได้ชนรถยนต์โจทก์เสียหาย จำเลยทั้งสองก็ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แต่กิจการดังกล่าวมิใช่ราชการของกองทัพบก กองทัพบกจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เมื่อศาลฎีกาเห็นสมควรลดค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ต้องร่วมกันชดใช้ให้โจทก์ แม้จำเลยที่ 2 ฎีกาแต่ผู้เดียว ศาลฎีกาก็พิพากษาให้มีผลถึงจำเลยที่ 1 ได้

คำวิจารณ์ เรื่องนี้ไม่เหมือนข้อเท็จจริงตามฎีกาที่ 1980/2505 กล่าวคือ ฎีกา 1980/2505 ไม่เป็นสัญญาตัวแทน เพราะเป็นข้อตกลงที่ไม่ประสงค์ให้ผู้รับมอบเข้าไปทำการผูกพันอันใดกับบุคคลที่ 3 แต่ฎีกา 1133/2516 เป็นสัญญาตัวแทน เพราะเป็นข้อตกลงที่มีเจตนาให้ตัวแทนเข้าไปผูกพันกับบุคคลที่ 3 หรือบุคคลภายนอก คือ วัตถุประสงค์

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 798 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 88/2497

นางปุก วิเศษสินธ์
นางกี วิเศษสินธ์

โจทก์
จำเลย

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ที่ดินพิพาทมีชื่อจำเลยเป็นผู้ซื้อ แต่การที่จำเลยซื้อนั้นเป็นการซื้อแทนโจทก์ผู้เป็นมารดา ข้อโต้แย้งมีว่า การตั้งตัวแทนซื้อที่ดินนี้มิได้ทำเป็นหนังสือตามมาตรา 798 จึงต้องถือว่าจำเลยซื้อโดยตนเอง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า มาตรา 798 นี้มิได้บังคับว่า ถ้าการตั้งตัวแทนมิได้ทำเป็นหนังสือ ให้ถือว่ากิจการนั้นเป็นกิจการของตัวแทนเอง การเป็นตัวแทนเป็นการแสดงอยู่ในตัวว่าเป็นผู้กระทำการแทนตัวการ หากเป็นกิจการของตัวแทนเองไม่ จำเลยซึ่งเป็นแต่เพียงตัวแทนของโจทก์ในการซื้อที่พิพาทรายนี้ จะถือสิทธิในฐานะเป็นผู้ซื้อเพื่อตนเองหาได้ไม่ จำเลยจึงไม่มีสิทธิ ในที่พิพาท

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เน้นให้เห็นว่า ผู้ที่เป็นตัวแทนนั้น ก็คือผู้ที่ทำแทนตัวการ เพราะฉะนั้น โดยทั่วไป ถ้าการเป็นตัวแทนไม่ชอบแล้ว ก็ควรมีผลเพียงไม่ทำให้ตัวการต้องรับผิดชอบในผลการกระทำของตัวแทน แต่หาได้หมายความว่า กิจการที่ตัวแทนทำไปนั้นเป็นกิจการของตนเองไม่ เพราะตัวแทนไม่ได้มีเจตนาที่จะให้กิจการนั้นเป็นของตนเองมาแต่ต้น

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 107/2499

นายวาโมง กอลักชา

โจทก์

นายมีอลี บินทะแวน

จำเลย

โจทก์อ้างว่าเป็นตัวแทนได้ไปกู้เงินมาให้ตัวการ ต่อมาตัวการตาย จำเลยเป็นผู้รับมรดก โจทก์ได้ถูกบังคับให้ชำระหนี้และได้ชำระหนี้เงินกู้ไปแล้ว สัญญาที่โจทก์ทำไปตัวการให้สัทยาบัน โจทก์จึงขอให้จำเลยชำระเงินกู้นี้ที่โจทก์ชำระแทนไปให้แก่โจทก์

จำเลยต่อสู้เป็นข้อสำคัญว่า การตั้งตัวแทนรายนี้เป็นโมฆะ เพราะไม่ได้แต่งตั้งเป็นหนังสือ แม้ตัวการจะให้สัทยาบันก็ไม่ได้ตามมาตรา 134 โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง แล้วขอให้ชี้ขาดข้อกฎหมาย ศาลชั้นต้นยกฟ้อง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้เป็นเรื่องตัวแทนฟ้องเรียกเงินที่ต้องชำระแทนตัวการไปทั้งการแต่งตั้งตัวแทนไปกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท โดยมี得有หลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อตัวการเป็นสำคัญนั้น เป็นแต่เรื่องขาดหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 798 วรรค 2 ประกอบด้วยมาตรา 653 เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องนิติกรรมไม่ถูกต้องตามแบบที่มีกฎหมายบังคับไว้ตามมาตรา 115 และมาตรา 798 วรรค 1 หากแต่เป็นโมฆะไม่ตัวแทนจึงฟ้องได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้ยืนยันหลักที่ว่า หลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ไม่ใช่แบบแห่งนิติกรรม และในกรณีนี้เป็นกรณีตัวแทนฟ้องเรียกเงินที่ต้องชำระแทนตัวการ กล่าวคือ เป็นกรณีการฟ้องระหว่างตัวแทนกับตัวการ ไม่ใช่ฟ้องในฐานะผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินกู้ แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องได้ (ดูคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฯ ของนายมานิช สุทธิวาหนฤพุดิ ปี พ.ศ. 2515 หน้า 117—118)

ถ้าพิจารณาอีกรูปหนึ่งอาจตีความผิดไปได้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติมาตรา 798 วรรค 2 นี้ไว้ แล้วคุ้มครองไปทำผิดจากที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นโมฆะตามมาตรา 113 ในฐานะกระทำการขัดต่อกฎหมายโดยชัดแจ้ง หรืออีกนัยหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย แต่เมื่อฎีกาที่ 107/2499 ออกมาในรูปนี้ จึงอาจถือว่า การที่คุ้มครอง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย คือสัญญาตัวแทนให้ไปกู้เงินเกินกว่า 50 บาทไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น เป็นเพียงกระทำการผิดแผกแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น เพราะฉะนั้นสัญญาตัวแทนที่ผิดแผกไปดังกล่าวจึงยังไม่ถึงกับเป็นโมฆะตามมาตรา 114 อีกด้วย

ฎีกาที่ 418 / 2501

นางทองดี ลัมภักดี

โจทก์

นายมี คำขำ

จำเลย

โจทก์ฟ้องว่าได้ตั้งจำเลยเป็นตัวแทนทำสัญญาซื้อที่ดินแทนโจทก์ แล้วจำเลยกลับลงชื่อซื้อที่ดินเสียเองไม่ยอมลงชื่อโจทก์ ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยลงชื่อโจทก์ซื้อที่ดิน ฯลฯ จำเลยปฏิเสธและคัดฟ้องว่าโจทก์ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือขัดต่อมาตรา 798

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้เป็นเรื่องที่โจทก์ฟ้องเรียกเอาประโยชน์ที่ตัวแทนได้รับไว้จากการที่โจทก์มอบหมายให้กระทำให้แทน ถ้าบังคับไม่ได้ก็ให้จำเลยคืนเงินที่รับมอบหมายไปจากโจทก์ให้แก่โจทก์ (ไม่ใช่กรณีที่ตัวแทนไปกระทำกับบุคคลภายนอกแทนตัวการ) กรณีจึงไม่ต้องด้วยบทบังคับของมาตรา 798 อ้างฎีกาที่ 640 / 2489

คำวิจารณ์ จากฎีกานี้ทำให้พอเข้าใจได้ว่า เรื่องสัญญาตัวแทนต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ดี ต้องทำเป็นหนังสือก็ดี ก็เพื่อให้ตัวการผูกพันต่อบุคคลภายนอกในผลการกระทำของตัวแทนที่ได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาถึงความผูกพันที่ตัวการจะต้องมีต่อบุคคลภายนอกแล้ว เรื่องสัญญาตัวแทนได้มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ ได้ทำเป็นหนังสือตามมาตรา 798 หรือไม่ ก็ไม่ต้องนำมาพิจารณา (ขอให้ดูฎีกาที่ 435 / 2507 ซึ่งจะได้อีกต่อไป)

ฎีกาที่ 596 / 2501

นายนิรชร แห่งสภา

โจทก์

นายทับ คอนพุกชา

จำเลย

การมอบอำนาจให้ทนายความบอกเลิกการเช่าบ้านนั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ทำเป็นหนังสือ อ้างฎีกาที่ 178 / 2496

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

มีฉะนั้นก็ ได้ ให้สัตยาบัน ในการที่คนเหล่านั้นกระทำให้แทนตนแล้ว ผู้ร้องจะอ้างว่าการตั้งตัวแทนไม่มีหนังสือหาได้ ไม่ และบิลใบรับของที่คนเหล่านั้นได้ลงนามไว้ก็เป็นหนังสือหลักฐานแห่งการซื้อขายแล้ว

คำวิจารณ์ การตั้งตัวแทนที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือต้องทำเป็นหนังสือ นั้นใช้แก่กรณีที่มีสัญญาตั้งตัวแทน ไม่ใช่แก่กรณีเชื่อบุคคลอื่นเป็นตัวแทน คู่ฎีกาที่ 1/2511, และที่ 473/2513 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ฎีกาที่ 1805-1806/2501 นายชวต แซ่อ่อง กับพวก โจทก์
บริษัทสหวิศวกรรม จำกัด จำเลย

สัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์เป็นเงินเกินกว่าห้าร้อยบาท เมื่อผู้ซื้อได้รับของไปแล้ว ย่อมฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ฉะนั้น การตั้งตัวแทนก็ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือเช่นกัน

คำวิจารณ์ เพียงได้ชำระหนี้บางส่วน กฎหมายก็ยอมให้ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้แล้ว โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบ เมื่อชำระหนี้กันทั้งหมด (ผู้ซื้อได้รับของไปแล้ว) จึงไม่มีปัญหาว่าจะฟ้องร้องกันได้หรือไม่ เมื่อเป็นเรื่องที่ฟ้องร้องกันได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (มาตรา 456 วรรคท้าย) การตั้งตัวแทนเพื่อการซื้อขายในลักษณะดังกล่าวก็ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ขอให้เทียบฎีกาที่ 489/2509 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปด้วย)

ฎีกาที่ 580/2507 นางลมัย สุขวิบูลย์ โจทก์
นายกวา วงษ์ปาน จำเลย

เจ้าของที่ดินลงชื่อในใบมอบอำนาจโดยมิได้กรอกข้อความเพื่อให้ผู้รับมอบอำนาจไปทำกิจการอย่างอื่น แต่ผู้รับมอบกลับนำไปกรอกข้อความเป็นให้จำนอง ถ้าผู้รับจำนองได้ทำการรับจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและจดทะเบียนสิทธิจำนองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว เจ้าของที่ดินจะอ้างเอาความประมาทเลินเล่อของตนมาเป็นเหตุให้พ้นความรับผิดชอบไม่ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

นายความเขียนข้อความลงในค้ำหลังนามบัตร แจงให้ผู้จำหน่ายนำค้ำเงินและคอกเบี้ยมาชำระภายในกำหนด 10 วัน ถือได้ว่า เป็นจดหมายบอกกล่าวบังคับจำหน่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 แล้ว

คำให้การของจำเลยในตอนแรกว่า โบรมอบอำนาจปลอม จำเลยไม่ได้เซ็นใบมอบอำนาจนั้น ส่วนข้อความตอนหลังเป็นการเล่าเรื่องราว จำเลยเคยเซ็นในใบมอบอำนาจฉบับหนึ่งซึ่งจำเลยจำไม่ได้ว่าเป็นฉบับเดียวกันกับที่โจทก์นำมาฟ้องหรือไม่ คำให้การของจำเลยเช่นนี้มีประเด็นนำสืบได้

ศาลสืบพยานโจทก์ซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อนเสร็จแล้ว จำเลยจะขออ้างพยานบุคคลซึ่งควรจะอ้างเสียก่อนแล้วไม่อ้างยอมทำให้โจทก์เสียเปรียบ ศาลไม่อนุญาตให้จำเลยอ้างได้

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ อันที่จริงไม่ต้องพิจารณาว่าใบมอบอำนาจที่ผู้มอบอำนาจลงชื่อไว้ล่วงหน้าโดยประมาทเลินเล่อเช่นนี้ เป็นการแต่งตั้งตัวแทนโดยทำเป็นหนังสือเพื่อให้ตัวแทนไปทำการใดตามที่กฎหมายบังคับไว้ว่าต้องทำเป็นหนังสือ ต้องตามบัญญัติไว้ในมาตรา 798 หรือไม่ เพราะตัวการจำต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้สุจริตในผลการกระทำของตัวแทนที่ได้กระทำให้เกิดอำนาจตัวแทนต่อบุคคลภายนอกไปนั้นตามมาตรา 822, 821 อยู่แล้ว (โปรดเทียบกับฎีกาที่ 491/2492, ที่ 1605/2506, ที่ 751-752/2509 ซึ่งจะได้วิจารณ์ไว้เมื่อถึงมาตรา 822)

ฎีกาที่ 435/2507

เด็กหญิงไพรวลัย แก้วตรีวงษ์ กับพวก

โจทก์

นายบัวภา ศรีนิล

จำเลย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 798 หมายความว่าถึงกิจการที่ตัวแทนจะไปทำกับบุคคลภายนอกแทนตัวการ ถ้ามีกฎหมายบังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนไปทำการนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย มิฉะนั้นกิจการที่ตัวแทนกระทำกับบุคคลภายนอกจะไม่สมบูรณ์ แต่ในระหว่างตัวแทนกับตัวการด้วยกันในกรณีที่ตัวการเรียกร้องเอาประโยชน์จากตัวแทนที่ได้รับไว้แทนตัวการจากบุคคลภายนอกนั้นตัวแทนจะอ้างมาตรา 798 มาใช้บังคับไม่ได้

คำวิจารณ์ เป็นกรณีเทียบเคียงได้กับฎีกาที่ 418/2501 ที่ได้วิจารณ์ไว้ก่อนแล้ว

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 1070/2507 บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด
โดยนายรัชศักดิ์ วัฒนพานิช ผู้รับมอบอำนาจ โจทก์
บริษัทกมลสุโกศล จำกัด จำเลย

ผู้มีสิทธิผูกขาดการค้าเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ตามกฎหมาย แต่ได้ทำสัญญาอนุญาตหรือมอบให้ผู้อื่นส่งเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เข้ามาจำหน่ายอีกต่อหนึ่งโดยเรียกเอาผลประโยชน์นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องตัวแทน แต่เป็นการโอนอำนาจในการค้าดังกล่าวให้ผู้ที่ไม่ใช่อำนาจทำการค้าไปทำการค้าอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติวิทยุ ฯลฯ มาตรา 8 และมาตรา 20 สัญญาจึงมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 พ้องเรียกเงินตามสัญญาไม่ได้

คำวิจารณ์ การโอนอำนาจในการค้าให้คนอื่นจัดการ โดยคนเป็นเพียงเรียกเอาผลประโยชน์แบบเสือนอนกินก็ไม่ควรถือว่าเป็นเรื่องตัวแทน (ขอให้เทียบฎีกาที่ 36/2514 ที่ได้วิจารณ์ไว้ในคำวิจารณ์ฎีกาดังกล่าวท้ายมาตรา 797)

ฎีกาที่ 935/2508 นายเชยภักดิ์ แซ่ลี โจทก์
นางเกี้ยว แซ่ลี กับพวก จำเลย

การเช่าอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ โจทก์ไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือตั้งจำเลยเป็นตัวแทน ก็ถือไม่ได้ว่าจำเลยทำสัญญาเช่าในฐานะเป็นตัวแทนโจทก์

คำวิจารณ์ เป็นกรณีเข้าเกณฑ์มาตรา 798 ตรงไปตรงมา ขอให้ดูมาตรา 538 ที่ว่า “เช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” แต่ก็มีกรณีที่นำคดีเมื่อเทียบกับฎีกาที่ 88/2497 ที่กล่าวแต่ต้นซึ่งไม่ถือว่าผู้ที่ทำแทนคนอื่นจะกลายเป็นเจ้าของกิจการที่ตนทำแทนนั้นเสียเอง เพราะฉะนั้น ถ้าหากปรากฏข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยทำการเช่าอสังหาริมทรัพย์แทนโจทก์ จำเลยก็คงจะอ้างสิทธิการเช่าว่าเป็นของตนเองเสียเองไม่ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 685/2508

บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด
นายมังกร เจริญดี กับพวก

โจทก์
จำเลย

การเข้าซื้อเป็นสัญญาที่ต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อทำสัญญาเข้าซื้อจึง
ต้องทำเป็นหนังสือด้วย

โจทก์มอบหมายให้ผู้จัดการแผนกเข้าทำสัญญาให้เข้าซื้อทรัพย์สินของโจทก์กับ
จำเลยโดยมิได้แต่งตั้งตัวแทนเป็นหนังสือ โจทก์จะนำพยานบุคคลมาสืบว่าโจทก์ได้แต่งตั้งให้
ผู้จัดการแผนกเป็นตัวแทนโจทก์เข้าทำสัญญาเข้าซื้อไม่ได้ การเข้าซื้อดังกล่าวจึงเท่ากับไม่ได้
ทำเป็นหนังสือ และเป็นโมฆะ สัญญาค้ำประกันสัญญาเข้าซื้อนั้นจึงไม่อาจมีขึ้นได้ตามประ
มวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681

คำวิจารณ์ การเข้าซื้อระหว่างโจทก์กับจำเลยไม่เกิดขึ้นได้ เพราะไม่ได้ทำตาม
แบบที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 798 วรรคแรก จึงเป็นโมฆะ

ฎีกาที่ 489/2509

นายเชิง โพธิพรมศรี
นายเบียน แซ่เคี้ยว

โจทก์
จำเลย

การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ราคาตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไปนั้น หากผู้ขายได้ส่งมอบ
ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันให้ผู้ซื้อแล้ว ก็ถือว่าเป็นการชำระหนี้แล้ว ซึ่งผู้ขายมีสิทธิฟ้องเรียกราคา
ทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และในกรณีเช่นนี้ การตั้งตัวแทนไปซื้อทรัพย์สิน
นั้นก็หาต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือไม่

คำว่า “บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อน” ในวรรคสุดท้ายของมาตรา 456 นั้น
หมายความถึงวรรค 2 เกี่ยวกับสัญญาจะซื้อขายหรือค้ำประกันจะซื้อขายเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับบท
บัญญัติในวรรค 1

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เป็นการยืนยันหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้แล้วในฎีกาที่ 1805-
1806/2506

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ทำสัญญาจ้างเอง ต่อมาเจ้าหน้าที่ของธนาคารโจทก์นำไปมอบอำนาจ และโอนดไปจดทะเบียน การจ้างเอง แต่เจ้าหน้าที่ของธนาคารโจทก์กลับไปในหนังสือสัญญาจ้างเองที่คิดเป็นการค้า ประกันเงิน 200,000 บาท นอกเหนือไปจากสัญญาค้าประกันและการมอบอำนาจให้ไปทำ ค้าประกัน ดังนี้ จำเลยคงรับผิดชอบไม่เกินจำนวน 100,000 บาทเท่านั้น

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ปรากฏชัดอยู่แล้วว่า จำเลยที่ 2 (ตัวการ) ได้ มอบอำนาจให้ตัวแทนไปทำสัญญาค้าประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ตามนัยมาตรา 709 แทนตน เพียงในวงเงิน 100,000 บาท เมื่อตัวแทนได้ทำสัญญาค้าประกันในวงเงิน 200,000 บาท จำเลยที่ 2 (ตัวการ) จึงคงผูกพันต้องรับผิดชอบแต่เพียงในวงเงิน 100,000 บาท เท่านั้นหากต้อง ผูกพันรับผิดชอบทั้งหมดถึง 200,000 บาท ไม่ เพราะกรณีนี้เป็นการมอบอำนาจให้กระทำการ แต่เฉพาะการ ซึ่งตัวแทนมีอำนาจที่จะทำแทนตัวการได้แต่เพียงในสิ่งจำเป็น เพื่อให้กิจการ อันตัวการได้มอบหมายแก่ตนนั้นสำเร็จลุล่วงไปเท่านั้น **ตัวแทนไม่มีอำนาจทำการแทน ตัวการในสิ่งที่เกินความจำเป็นอันตัวการมิได้มอบหมายให้กระทำแทนด้วย**

ฎีกาที่ 750/2504

นายสง่า วัชรภรณ์

โจทก์

นายสิงห์คำ สมหอม กับพวก

จำเลย

สามีมอบอำนาจให้ภริยาทำสัญญาจ้างเองแทน ดังนี้ เมื่อบอกกล่าวบังคับจ้างเอง แก่ภริยา ทามีผลไปถึงสามีไม่ เพราะการมอบอำนาจนั้นไม่ได้รวมถึงการบังคับและการได้ จ้างเองด้วย

คำวิจารณ์ จากฎีกานี้จะเห็นได้ว่า ในเรื่องตัวการตัวแทนนั้น มีความโน้มเอียงที่ จะให้ตีความหมายของการมอบอำนาจให้อยู่ในวงแคบเฉพาะเท่าที่ได้มอบหมายให้กันเท่านั้น เรื่องนี้ตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนทำแทนตนแต่ เฉพาะการเข้าทำสัญญาจ้างเองเท่านั้น ไม่ได้มอบอำนาจไปถึงขั้นการให้ไปไล่จ้างเองหรือเข้าดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับจ้างเอง ด้วย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 337/2507

วัดราชาธิวาสวิหาร

โดยนายสมภารก์ อุทยานังกูร ไวยาวัจกร

โจทก์

นางบุหงา วงษ์สุโข

จำเลย

หนังสือมอบอำนาจของเจ้าอาวาสที่มอบอำนาจให้ไวยาวัจกรฟ้องคดีแทนวัดนั้น จะต้องปิดอากรแสตมป์ให้ถูกต้องตามประมวลรัษฎากร เพราะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มิได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของไวยาวัจกรไว้ ฉะนั้น กิจการใดของวัดที่ไวยาวัจกรกระทำไปจึงถือว่าเป็นการกระทำในฐานะตัวแทนธรรมดาของเจ้าอาวาสนั้น

คำวินิจฉัย ไวยาวัจกรไม่ใช่ผู้แทนของวัด จึงไม่มีอำนาจกว้างขวางทั่วไปอย่างเจ้าอาวาสที่มีอำนาจกว้างขวาง เพราะเจ้าอาวาสไม่ใช่ตัวแทนของวัด แต่เป็นผู้แทนของวัด เมื่อไวยาวัจกรไม่ใช่ผู้แทน หากแต่เป็นตัวแทนซึ่งจะเป็นได้ก็จะต้องได้รับแต่งตั้ง (ตามมาตรา 797) เมื่อปรากฏว่าผู้แทนคือเจ้าอาวาสได้แต่งตั้งให้ไวยาวัจกรทำการใด ไวยาวัจกรก็มีอำนาจแต่เฉพาะที่ทำการคือเจ้าอาวาสตั้งไว้เท่านั้น หรือถ้าจะถือว่าวัดเป็นตัวแทน ไวยาวัจกรก็มีอำนาจเท่าที่เจ้าอาวาสมอบหมายเท่านั้น

โปรดเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 254/2492 คดีระหว่าง พระอธิการช่วง เจ้าอาวาสวัดบางแพรกใต้ โดยนายเพ็ญ ผู้รับมอบอำนาจ โจทก์ นายเหมียง ใจอู่ จำเลย ปัญหาในคดีนี้มีว่า เจ้าอาวาสวัดบางแพรกใต้ มีอำนาจมอบอำนาจให้ไวยาวัจกรฟ้องคดีแทนวัดได้หรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า วัดบางแพรกใต้เป็นวัดวาอารามซึ่งกฎหมายนับว่าเป็นนิติบุคคลตามมาตรา 72 (2) พระอธิการช่วง เป็นเจ้าอาวาส เป็นหัวหน้าในวัดมีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นต้นว่า จะต้องปกครองดูแลสงฆ์ในวัด และจัดการทรัพย์สินสมบัติของวัดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 43, 44 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2484 ในเรื่องจัดการทรัพย์สินสมบัติของวัด ถ้าจะมีกรณีฟ้องร้อง เจ้าอาวาสจะฟ้องเองหรือมอบอำนาจให้ไวยาวัจกรฟ้องแทนตามลักษณะตัวการตัวแทนก็ทำได้ (ดูในคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เรียงตามลำดับมาตรา) ว่าด้วยบุคคล โดย นายพรชัย สุนทรพันธุ์, นายมานิช สุทธิวาหนฤพุมิ สำนักพิมพ์โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ปี พ.ศ. 2515 หน้า 188-189)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ตัวแทนตรวจสอบความเรียบร้อยของ ๆ นั้น พร้อมทั้งตกลงใจซื้อแทนตนด้วย เพราะฉะนั้น ถ้าตัวแทนบกพร่องตรวจตราดูไม่ละเอียดก่อนเป็นความบกพร่องอย่างธรรมดา ไม่ถึงกับจะเอาโทษเอาผิดกับตัวแทนได้ ตัวการก็ต้องถือเป็นความบกพร่องของตัวเอง จะชดเชยความผิดไปยังผู้อื่นไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 801 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 725/2492

วัดบรมนิวาส

โดยนายชวน

โจทก์

นายสำเนา กับพวก

จำเลย

คดีนี้ นายชวนได้รับมอบอำนาจจากวัดบรมนิวาส ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่าของวัด คดีนี้มีปัญหาเฉพาะการตีความในใบมอบอำนาจว่า ผู้รับมอบจะฟ้องคดีได้หรือไม่ ความสำคัญของใบมอบมีดังนี้

“ขอมอบหมายให้ท่าน (นายชวน) เป็นผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์ในที่ดินสงฆ์และทรัพย์สินของวัด ที่ได้รับมอบคืนมาจากกรมการศาสนาทั้งหมดนั้น ตลอดจนเป็นผู้แทนวัดทุกกรณี และเมื่อมีผู้ใดทำการละเมิด อันเป็นเหตุให้ที่ดินสงฆ์และทรัพย์สินของวัดเสียหายขาดประโยชน์ ก็ให้มีอำนาจดำเนินคดียื่นฟ้องต่อศาล ตลอดจนประนีประนอมยอมความและแต่งตั้งนายได้ด้วย” ดังนี้

วินิจฉัยว่า หมายความถึงการดำเนินคดีที่มีผู้ล่วงเกินสิทธิของวัด อันเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของวัดเสียหายหรือขาดประโยชน์ ทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการทำการล่วงเกินโดยทำผิดสัญญาหรือประการอื่น คำว่า “ละเมิด” ในใบมอบอำนาจนั้นต้องแปลตามศัพท์ธรรมดา คือหมายถึงการล่วงเกินทั่วไป จะจำกัดความเพียงการละเมิดตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยละเมิดเท่านั้นไม่ได้

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เป็นตัวอย่างของการมอบอำนาจทั่วไป ตรงถ้อยคำในใบมอบอำนาจที่ว่า ให้มีอำนาจจัดการแทนวัดทุกกรณี และเป็นตัวอย่างการมอบอำนาจเฉพาะด้วยตรงถ้อยคำที่ว่า ให้มีอำนาจดำเนินคดียื่นฟ้องต่อศาล (มาตรา 801 (5)) ตลอดจนประนีประนอมยอมความ (มาตรา 801 (4))

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ดูเหมือนจะแปลกอยู่สักหน่อยที่ยอมให้มีการให้สัตยาบันในลักษณะให้มีผลย้อนหลัง เพื่อจะได้มีสิทธิฟ้องเขา อันอาจถือได้ว่าขัดกับหลักเกณฑ์ของการให้สัตยาบัน แต่อย่างไรก็ดี เข้าใจว่าคำพิพากษาฎีกานี้จะได้ถูกกลับโดยคำพิพากษาฎีกาที่ 723-724/2502 (ประชุมใหญ่) ระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับพวกโจทก์ บริษัทบอเนียว จำกัด กับพวกจำเลย และต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 925/2503 ระหว่างบริษัทอาตาก้า โดยนายบุญโฮว โจทก์ กรมสรรพากรกับพวก จำเลย วินิจฉัยสนับสนุนหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 723-724/2502 (โปรดดูรายละเอียดคำพิพากษาฎีกาทั้ง 2 นี้ในหัวข้อ "คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 802 และคำวิจารณ์")

ฎีกาที่ 188/2497

บริษัทคิตแซลล์ จำกัด

โดยนายเออนส์ติกเคนแมน ผู้รับมอบอำนาจ

โจทก์

บริษัทอุตสาหกรรมยางเทียมม่อ จำกัด กับพวก

จำเลย

บริษัทโจทก์จดทะเบียนที่ประเทศสวิส ได้ทำหนังสือมอบอำนาจให้นาย เอ.เอฟ. ซอมม์ เป็นผู้ทำการแทนบริษัทรวมทั้งให้มีอำนาจฟ้องคดีได้ด้วย นอกจากนี้ยังให้มีอำนาจแต่งตั้งผู้รับมอบอำนาจและตัวแทนช่วงเพื่อกระทำการต่าง ๆ แทนบริษัทได้ด้วย ต่อมา นาย เอ.เอฟ. ซอมม์ ได้ทำหนังสือตั้งตัวแทนช่วงมอบอำนาจให้แก่ นายคิตเคนแมน เป็นผู้ มีอำนาจกระทำการแทนบริษัท และให้มีอำนาจกระทำการทุกอย่างแทนบริษัทเหมือนอย่าง ที่ นาย เอ.เอฟ. ซอมม์ ได้รับมอบอำนาจจากบริษัทนั้น นายคิตเคนแมนจึงอาศัยไปมอบอำนาจ หรือตั้งตัวแทนช่วงฉบับหลังนั้นมาฟ้องจำเลยดังนี้

วินิจฉัยว่า ในหนังสือตั้งตัวแทนช่วงหรือมอบอำนาจฉบับหลัง แม้จะไม่มีข้อความว่าให้มีอำนาจฟ้องอยู่ด้วยก็ตาม แต่หนังสือนี้ก็ให้มีข้อความกล่าวทั่วถึงไปมอบอำนาจฉบับแรกอยู่ โดยให้นายคิตเคนแมนมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท เหมือนอย่างนาย เอ.เอฟ. ซอมม์ ได้รับมอบอำนาจจากบริษัทตามหนังสือมอบอำนาจฉบับแรก ซึ่งรวมทั้ง การฟ้องคดีด้วย ฉะนั้น เมื่ออ่านหนังสือ 2 ฉบับรวมกัน จะเห็นได้ว่านายคิตเคนแมน ได้รับมอบอำนาจให้ฟ้องคดีแทนบริษัทโจทก์แล้ว จึงมีอำนาจฟ้องแทนได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้เป็นเรื่องตั้งตัวแทนช่วง แม้ในใบมอบอำนาจตั้งตัวแทนช่วงจะไม่ได้เจาะจงให้ตัวแทนช่วงฟ้องความแทนตัวการได้ แต่เมื่อใบมอบอำนาจของตัวการ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ที่ให้ไว้กับตัวแทนระบุไว้ชัดให้ตัวแทนฟ้องคดีและตั้งตัวแทนช่วงได้ เมื่อตัวแทนได้ตั้ง
ตัวแทนช่วงให้ทำแทนตนทุกอย่าง จึงไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในใบมอบอำนาจอีกกว่าให้ฟ้องคดี
แทนตัวการได้ด้วย เพราะใบมอบอำนาจฉบับแรกที่ตัวการทำไว้ให้กับตัวแทนนั้นระบุไว้ชัด
อยู่แล้ว (โปรดเทียบกับฎีกาที่ 1274/2501 ซึ่งจะได้อีกต่อไป)

ฎีกาที่ 1274/2501

บริษัท โซซิโอเตอะนอนิม ๓

โดยนางสาวอีนาเยอร์ ผู้รับมอบอำนาจ

โจทก์

นางพัชรินทร์ บุญสวัสดิ์

จำเลย

บริษัทโจทก์มอบอำนาจให้บริษัทแมรี จำกัด ในประเทศไทยเป็นตัวแทน และ
ได้มอบอำนาจมาให้ฟ้องร้องการละเมิดสิทธิใดๆ ต่อบริษัทโจทก์ และเพื่อวัตถุประสงค์อันนี้
ให้บริษัทแมรีจำกัดมีอำนาจที่จะมอบหมายอำนาจทั้งหมด ให้แก่ผู้แทนช่วงคนหนึ่งคนใด
ตามที่เห็นสมควรได้ด้วย แล้วบริษัทแมรีจำกัดได้มอบอำนาจให้นางสาวอีนาเยอร์เป็น
ตัวแทนช่วง ซึ่งในหนังสือมอบอำนาจของบริษัทโจทก์ได้มอบอำนาจให้บริษัทแมรีจำกัด
มีอำนาจฟ้องคดีได้ด้วย ดังนั้นจึงเห็นว่า นางสาวอีนาเยอร์มีอำนาจดำเนินคดีฟ้องร้องผู้ละเมิด
สิทธิของบริษัทโจทก์ต่อศาลได้ กรณีไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 801 เพราะได้มีการมอบ
อำนาจให้ฟ้องคดีโดยตรงแล้ว ซึ่งหาใช่เป็นการมอบอำนาจทั่วไปไม่ระบุกิจการไม่

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษานี้เทียบได้กับฎีกาที่ 1883/2497 ที่ได้กล่าว
ไว้แล้ว

ฎีกาที่ 652/2508

นายนิกร พรพานิช

โจทก์

บริษัท ปทุมวันวิษณุ จำกัด

จำเลย

หนังสือมอบอำนาจมีข้อความว่า ให้ผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจดำเนินคดีฟ้องร้อง
แต่งตั้งนายเพื่อว่าต่าง แก่ต่าง ฯลฯ มิใช่ใบมอบอำนาจทั่วไป แต่เป็นใบมอบอำนาจ
เฉพาะการเพื่อให้ฟ้องคดีและใบมอบอำนาจนี้มีได้ระบุเจาะจงว่า ให้ฟ้องร้องได้เพียงรายหนึ่ง
รายใดโดยเฉพาะ แม้โจทก์จะได้ใช้ใบมอบนั้นฟ้องขับไล่จำเลยมาครั้งหนึ่ง และถอนฟ้องไป
ก็ไม่ทำให้ใบมอบอำนาจเสียไป

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ให้หลักว่า โยมอบอำนาจให้ตัวแทนฟ้องคดี ถ้ามิได้ระบุให้ฟ้องได้เฉพาะคดีใด ก็ถือว่าให้ฟ้องแทนตัวการได้ในรายอื่น ๆ ด้วย

ฎีกาที่ 816/2508 วัดท้ายเมือง โจทก์
นางสาวรังสาด พทค้วง จำเลย

เดิมโจทก์มอบอำนาจให้ไวยาวจักรดำเนินคดี ต่อมาไวยาวจักรตาย โจทก์จึงมอบอำนาจให้บุคคลอีกคนหนึ่งดำเนินคดีต่อไป ในชั้นฎีกา ผู้รับมอบอำนาจคนหลังจึงมีสิทธิยื่นฎีกาได้

คำวิจารณ์ เรื่องนี้ แม้ผู้รับมอบอำนาจตายในระหว่างคดียังไม่สิ้นสุด ก็มีได้ถือว่าผู้มอบอำนาจคือตัวการตายไปด้วย ตัวการจึงชอบที่จะมอบอำนาจให้คนอื่นเป็นตัวแทนของตนดำเนินการแทนตนต่อจากตัวแทนที่ตายนั้นต่อไปได้

ฎีกาที่ 1230/2508 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด โจทก์
นายเชี้ยคี่ แซ่เตี้ยว กับพวก จำเลย

ผู้แทนนิติบุคคลมอบอำนาจให้ฟ้องความแล้วแม้ผู้มอบอำนาจจะตายลง ก็ไม่ทำให้ โยมอบอำนาจในนามของนิติบุคคลนั้นเสียไป

คำวิจารณ์ เรื่องนี้พอเทียบได้กับฎีกาที่ 480/2502 คดีระหว่างวัดราชบูรณะ โจทก์ นายเจียงชก แซ่ตั้ง จำเลย วินิจฉัยว่า วัดฟ้องความโดยมอบอำนาจให้ไวยาวจักรเป็นผู้ดำเนินคดี แม้ต่อมาไวยาวจักรถึงแก่กรรมก็หาทำให้ โยแต่่งทนายที่ไวยาวจักรลงชื่อแ่งทนายไว้สิ้นสุดไปไม่ ทนายความยังคงดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ เพราะถือว่า ทนายความยังเป็นทนายของวัดผู้เป็นโจทก์อยู่

หลักของเรื่องนี้อยู่ที่ว่า ตัวการคือนิติบุคคลซึ่งไม่มีตัวตน จึงต้องมีผู้แทนทำการแทน การที่ผู้แทนหรือตัวแทนนิติบุคคลตายไม่ถือว่านิติบุคคลคือตัวการที่แท้จริงตายไปด้วย(ดูคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล (เรียงตามลำดับมาตรา) ของ นายพรชัย สุนทรพันธุ์, นายมานิช สุทธิวาหนฤพุมิ สำนักพิมพ์โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ปี พ.ศ. 2515 หน้า 190)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 1641/2508

บริษัท จังหวัดยะลา จำกัด
นายสมบุญ หรือสันต์ กับพวก

โจทก์
จำเลย

ตามข้อบังคับของบริษัทมีว่า ต้องมีกรรมการของบริษัท 2 นาย ลงนามในบรรดาเอกสารสำคัญแทนบริษัท แต่ต้องประทับตราสำคัญของบริษัท กรรมการผู้จัดการลงชื่อแต่งตั้งนายแต่ผู้เดียว และประทับตราบริษัทด้วย นอกจากนั้นตามรายงานการประชุมของบริษัท คณะกรรมการลงมติมอบอำนาจให้กรรมการผู้จัดการผู้นั้นดำเนินคดีกับจำเลยและคนอื่นได้ ผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจดำเนินคดีแทนบริษัทโจทก์ได้

คำวิจารณ์ แม้ตามคำพิพากษานี้อาจมองได้ว่า กรรมการผู้จัดการไม่มีอำนาจกระทำการเป็นผู้แทนของบริษัท เพราะไม่ได้กระทำการตามข้อบังคับ แต่เรื่องนี้อาจถือว่า กรรมการผู้จัดการได้รับมอบอำนาจจากผู้แทนบริษัท (โดยการลงมติของคณะกรรมการ) ให้เป็นตัวแทนเฉพาะการฟ้องร้องคดี กรรมการผู้จัดการแต่เพียงนายเดียวจึงมีอำนาจยื่นฟ้องต่อศาลแทนตัวการคือบริษัทนั้นได้

ฎีกาที่ 588/2513

โจทก์เช่าซื้อรถไปจากจำเลย จำเลยยึดรถคืน โจทก์จึงฟ้องจำเลยให้คืนเงินมัดจำและเงินผ่อนชำระ เมื่อจำเลยเป็นเพียงตัวแทน และมีได้รับมอบอำนาจจากตัวการให้ฟ้องแย้ง จำเลยก็ไม่มีอำนาจฟ้องแย้งเรียกให้โจทก์ชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ยังค้างอยู่

คำวิจารณ์ การมอบอำนาจของตัวการโดยมิได้เจาะจงให้ทำการใดแทนตน โดยเฉพาะ ก็ต้องถือว่าเป็นการมอบอำนาจแบบทั่วไป ซึ่งมีผลทำให้ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจในลักษณะนี้ ทำการยื่นฟ้องต่อศาลแทนตัวการไม่ได้ (มาตรา 801 (5)) ซึ่งย่อมรวมถึงการฟ้องแย้งแทนตัวการไม่ได้ด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 802 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 723 - 724 / 2502

ธนาคารแห่งประเทศไทย กับพวก
(ประชุมใหญ่) บริษัทบอเนียว จำกัด กับพวก

โจทก์
จำเลย

ตามใบมอบอำนาจที่ธนาคารโจทก์มอบอำนาจแก่ตัวแทนไว้ นั้น มีอำนาจเฉพาะแต่ในอาณานิคมฮ่องกง ฉะนั้น ตัวแทนจึงไม่มีอำนาจดำเนินคดีในศาลในประเทศไทยได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

การที่ตัวแทนดังกล่าวตั้งให้ทนายความฟ้องคดีนี้ในศาลแห่งประเทศไทย ก่อนได้รับมอบอำนาจโดยสมบูรณ์ โดยอ้างว่าติดขัดในเรื่องคมนาคมซึ่งตัวแทนยังไม่สามารถติดต่อกับตัวการของตนในประเทศจีนได้ ซึ่งฝ่ายจำเลยรับว่าเป็นความจริง กรณีจึงเป็นเหตุฉุกเฉิน ซึ่งตัวแทนมีอำนาจดำเนินการไปก่อนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 802 นั้น วินิจฉัยว่าฝ่ายจำเลยมิได้รับว่าเป็นกรณีฉุกเฉิน และฝ่ายโจทก์มิได้อ้างมาในเวลาฟ้องคดีเป็นเพราะเหตุฉุกเฉินอย่างไร เพิ่งจะมากล่าวอ้างเหตุฉุกเฉินภายหลัง จึงยังอ้างเหตุฉุกเฉินไม่ได้ เพราะไม่ปรากฏว่า ถ้าไม่ฟ้องคดีจะเป็นการเสียหายแก่ธนาคารโจทก์แต่อย่างใด เช่นคดีจะขาดอายุความหรือไม่ก็ไม่ปรากฏ จะถือว่าตัวแทนปฏิบัติการอย่างวิญญูชนก็ไม่ได้ เพราะตามใบมอบอำนาจตนไม่มีอำนาจในศาลไทยอยู่แล้ว ต้องห้ามตามมาตรา 801 และการที่จะนำมาตรา 802 มาบังคับได้นั้น ข้อสำคัญคือ ต้องเป็นตัวแทนในประเทศไทยเสียก่อน จึงจะกระทำการซึ่งเป็นการจำเป็นต่อไป แต่คดีนี้ตัวแทนของโจทก์เป็นตัวแทนเฉพาะในอาณานิคมฮ่องกง หาใช่ตัวแทนของประเทศไทยไม่ กรณีจึงอ้างมาตรา 802 ไม่ได้

เมื่อตัวแทนได้ตั้งทนายให้ฟ้องคดีต่อศาลไทยแล้ว จำเลยทั้งสองได้ยื่นคำให้การต่อศาลคัดฟ้องว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง หลังจากนั้นทนายโจทก์ จึงได้ยื่นคำแถลงขอส่งเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขยายใบมอบอำนาจให้ผู้รับมอบอำนาจเดิมมีอำนาจดำเนินการคดีในประเทศไทยได้ และให้สัตยาบันรับรองการกระทำที่แล้วมาด้วย ดังนี้ เป็นวิธีการดำเนินการคดีเอาเปรียบฝ่ายจำเลยในเมื่อทราบข้อคัดฟ้องแล้ว โดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ฟ้องโจทก์ไม่เป็นฟ้องมาแต่แรกตามวิธีพิจารณาทั้งฉบับเดิมและฉบับหลัง เพราะปรากฏชัดในขณะยื่นฟ้องว่าตัวแทนไม่มีอำนาจ การที่ศาลประทับฟ้องไว้จึงขัดต่อวิธีพิจารณา แม้จะได้มีการรับรองให้สัตยาบันภายหลังต่อมาก็หาทำให้ฟ้องที่เสียใช้ไม่ได้ แล้วกลับคืนเป็นฟ้องอันชอบด้วยวิธีพิจารณาขึ้นมาในภายหลังไม่

คำวิจารณ์ คำพิพากษากฎีกานี้เป็นการวางหลักเกณฑ์ว่ากรณีที่อ้างเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 802 เพื่อให้ตัวแทนมีอำนาจทำการแทนตัวการได้ทั้งที่ตัวแทนไม่ได้รับมอบให้ทำแทนได้นั้นต้องปรากฏว่า

(1) ตัวแทนนั้นเป็นตัวแทนในประเทศไทย และ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

(2) ถ้าตัวแทนมิได้จัดการแทนตัวการแล้วตัวการจะได้รับความเสียหาย

นอกจากนั้นคำพิพากษาฎีกานี้ยังได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้สัตยาบันไว้ว่าจะให้สัตยาบันให้มีผลย้อนหลังเพื่อจะได้มีสิทธิฟ้องเขานั้นทำไม่ได้ก็ด้วย

ฎีกาที่ 925/2503

บริษัท อาตาค้าโดยนายบุญโฮ ฯ
กรมสรรพากร กับพวก

โจทก์
จำเลย

การที่บริษัทสาขาโจทก์ในประเทศไทย แต่งนายยื่นฟ้องในนามบริษัทโจทก์ในประเทศไทยญี่ปุ่น เมื่อยื่นฟ้องแล้ว 9 วัน บริษัทโจทก์ในประเทศไทยจึงได้ทำการมอบอำนาจให้ผู้จัดการสาขาในประเทศไทยทำการยื่นฟ้องต่อศาลในประเทศไทยได้ ซึ่งเป็นเวลาภายหลังที่จำเลยให้การคัดฟ้องและร้องขอให้วินิจฉัยตาม วิ. แห่ง มาตรา 24 แม้ในใบมอบอำนาจที่ส่งมาภายหลังจะให้สัตยาบันการกระทำที่แล้วมาด้วย ก็ไม่ทำให้ฟ้องนั้นเป็นฟ้องอันชอบด้วยวิธีพิจารณา เพราะเมื่อผู้จัดการสาขาไม่มีอำนาจแต่งตั้งนายยื่นฟ้องแทนบริษัทในเวลายื่นฟ้องนั้นแล้ว ฟ้องของโจทก์ก็ไม่ใช่ฟ้องอันชอบด้วยวิธีพิจารณามาแต่แรก แม้จะให้สัตยาบันต่อมาในภายหลัง ก็ทำให้ฟ้องที่เสียใช้ไม่ได้แล้วนั้น กลับคืนมาเป็นฟ้องอันชอบด้วยวิธีพิจารณาในภายหลังได้ไม่

การที่บริษัทสาขาในประเทศไทยได้รับแจ้งการประเมินว่า บริษัทจะต้องเสียภาษีเป็นที่เสียหายแก่บริษัท แต่ก็ไม่ดำเนินการให้บริษัทมอบอำนาจเตรียมไว้เพื่อยื่นฟ้องต่อศาลในเมื่อการยื่นอุทธรณ์คัดค้านต่ออธิบดีกรมสรรพากรไม่สำเร็จ กลับรอไว้จนอธิบดีกรมสรรพากรสั่งยกอุทธรณ์ ซึ่งจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลต่อไปภายในกำหนด 15 วันจึงจัดการให้ได้รับมอบอำนาจให้ยื่นฟ้องต่อศาล แต่ไม่ทันภายในกำหนด ผู้จัดการบริษัทสาขาในประเทศไทยจึงยื่นฟ้องกรมสรรพากรและอธิบดีกรมสรรพากรไปก่อนได้รับมอบอำนาจจากบริษัทโจทก์นั้น ไม่ใช่กรณีจะอ้างเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 802 ได้ เพราะการรู้ว่าบริษัทโจทก์จะต้องเสียภาษีด้วยการเสียภาษีนี้นั้น สาขาบริษัทโจทก์ได้รู้นับแต่วันรับแจ้งการประเมินแล้ว มีเวลาเพียงพอที่จะจัดการให้ได้รับมอบอำนาจให้กระทำการยื่นต่อศาลได้อยู่แล้ว จึงไม่ใช่เหตุฉุกเฉินตามมาตรา 802

คำวิจารณ์ ฎีกานี้เป็นการยืนยันคำพิพากษาฎีกาที่ 723-724/2502 ในหลักเกณฑ์ที่ไม่ยอมให้มีการให้สัตยาบันให้มีผลย้อนหลังเพื่อจะได้ฟ้องเขา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

นอกจากนี้ยังวางหลักเกี่ยวกับการอ้างเหตุฉุกเฉิน เพื่อตัวแทนอาจทำการแทนตัวการอันเขามิได้มอบหมายให้ทำได้ ไว้ดีกว่าเหตุฉุกเฉินที่จะอ้างได้ต้องเป็นกรณีที่ตัวแทนไม่มีเวลาพอที่จะจัดการให้ ได้มาซึ่งอำนาจกระทำการแทนตัวการ ถ้าตัวแทนมีเวลาพอที่จะให้ ได้มาซึ่งอำนาจกระทำการแทนตัวการแล้วไม่จัดการเสีย ปล่อยปละละเลยให้จนทั่วแล้ว มาอ้างความจำเป็นภายหลัง เช่นนี้อ้างไม่ได้ มาตรา 802 ไม่ถือว่าเป็นกรณีมีเหตุฉุกเฉิน

ฎีกาที่ 1071/2504

บริษัทโสภณพานิชกิจ จำกัด

โจทก์

บริษัทนาวิพานิช จำกัด กับพวก

จำเลย

เมื่อบริษัทได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและตั้งผู้อื่นเป็นผู้ชำระบัญชีแล้ว อำนาจของกรรมการบริษัทย่อมหมดไป กรรมการของบริษัท 2 นายซึ่งมิใช่ผู้ชำระบัญชี จึงไม่มีอำนาจลงชื่อในฟ้องฎีกาแทนบริษัทที่ได้เลิกไปก่อนวันยื่นฎีกานั้นได้ และผู้ชำระบัญชีจะให้สัตยาบันแก่ฎีกานั้นภายหลังที่พ้นกำหนดระยะเวลาฎีกาแล้วไม่ได้

คำวินิจฉัย คำพิพากษาศฎีกานี้จะเห็นได้ว่าไม่มีกรณีฉุกเฉินที่กรรมการอาจทำการแทนบริษัทที่จดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้วได้ เพราะมีคนที่ควรจะทำแทนบริษัทได้อยู่แล้ว คือ ผู้ชำระบัญชีที่ตั้งขึ้นมาใหม่แทนกรรมการนั้นเอง นอกจากนั้นคำพิพากษาศฎีกานี้ยังกล่าวถึงการให้สัตยาบัน เพื่อให้มีอำนาจฟ้องย้อนหลังว่าทำไม่ได้เช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในฎีกาที่ 723 – 724 / 2502 และที่ 925 / 2503

คำพิพากษาศฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 805 และคำวินิจฉัย

ฎีกาที่ 1126/2496

นายรัฐ ตีระสิน

โจทก์

ร้านสหกรณ์นครนายก จำกัด สินไช้

จำเลย

โจทก์ฟ้องว่า คณะกรรมการร้านค้าสหกรณ์นครนายกได้มีมติแต่งตั้งให้ โจทก์เป็นผู้จัดการร้านของจำเลย ระหว่างโจทก์เป็นผู้จัดการ โจทก์สั่งซื้อสินค้าจากร้านค้าภมลภณฑ์ ซึ่งโจทก์เป็นเจ้าของ ร้านของจำเลยชำระหนี้บางส่วนแล้วคงค้างชำระอยู่ 1,400 บาท จำเลยไม่ชำระให้ โจทก์ทวงถามแล้ว จึงขอให้ศาลบังคับจำเลยชำระหนี้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

จำเลยให้การปฏิเสธข้อหาของโจทก์ และต่อสู้ว่าจำเลยไม่เคยยินยอมหรือมอบหมายให้โจทก์เป็นตัวแทนของจำเลยส่งซื้อสินค้าเชื้อจากโจทก์ หรือจากร้านค้าส่วนตัวของโจทก์ จึงไม่ผูกพันจำเลย

วันซึ่งสองสถาน จำเลยแถลงว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 805 โจทก์แถลงว่าที่โจทก์ซื้อสินค้าของโจทก์เองเป็นปกติธุระตามหน้าที่การ คำที่โจทก์รับมอบหมายจากจำเลย และเคยปฏิบัติเช่นนั้น โจทก์ขอสืบตามข้อแถลงนี้ ศาลชั้นต้นสั่งคดีสืบพยาน

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ในกรณีที่ตัวแทนเข้าทำนิติกรรมอันใดในนามของตัวการทำกับตนเองในนามของตนเอง จะต้องได้รับความยินยอมของตัวการตามมาตรา 805 แต่ฟ้องของโจทก์มิได้กล่าวว่า การจัดส่งซื้อสินค้าตามฟ้องนั้น จำเลยซึ่งเป็นตัวการได้ให้ความยินยอม โจทก์จึงนำสืบถึงความยินยอมไม่ได้เพราะไม่เป็นประเด็น

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ข้อความในฟ้องบางตอนยังมีเงื่อนไขอาจเห็นไปได้ทั้งสองทางระหว่างตัวการให้ความยินยอมหรือตรงกันข้าม ควรจะฟังข้อเท็จจริงให้กระจ่างแจ้งเสียก่อนเพื่อนำมาเป็นประเด็นหาหรือบท จึงให้ยกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้พิจารณาพิพากษาใหม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามมาตรา 805 มิให้ตัวแทนเข้าทำนิติกรรมอันใดในนามของตัวการทำกับตนเองในนามของตนเอง เมื่อไม่ได้รับความยินยอมของตัวการ แต่ตามคำฟ้องและคำแถลงมิได้ปรากฏว่าโจทก์ได้รับความยินยอมจากจำเลย การที่คณะกรรมการร้านจำเลยมีมติแต่งตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการร้านค้า ก็เป็นเรื่องแต่งตั้งผู้จัดการธรรมดา ไม่ได้หมายความว่าให้โจทก์ซื้อสินค้าจากร้านของตนเองได้ ที่โจทก์แถลงว่า กิจการที่โจทก์ซื้อสินค้าจากร้านค้าของโจทก์เอง เป็นปกติธุระตามหน้าที่การ คำที่โจทก์รับมอบหมายจากจำเลยเพราะเคยปฏิบัติเช่นนั้น ก็เป็นปกติธุระของผู้จัดการทั่ว ๆ ไป ไม่ทำให้เลยไปถึงว่าได้รับความยินยอมจากจำเลยให้ซื้อสินค้าจากร้านโจทก์ซึ่งเป็นพฤติการณ์พิเศษได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้ เน้นให้เห็นว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 805 นั้น ต้องถือเคร่งครัดเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตัวการ กล่าวโดยทั่วไป หากตัวการไม่ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งแล้ว ตัวแทนจะกระทำการอันขัดกับผลประโยชน์ของตัวการไม่ได้ เพราะการกระทำแทนในลักษณะดังกล่าวเป็นการกระทำในลักษณะพิเศษ จึงควรได้รับความยินยอมจากตัวการอย่างชัดแจ้งตัวแทนจึงจะมีอำนาจกระทำได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 806 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 462/2493	บริษัท คิทแฮล์ม จำกัด	โจทก์
	นายไลอัน สิริสิงห์	จำเลย
	นายสว่าง รักชื่อ	ผู้ร้อง

โจทก์ต้องการซื้อแร่ดีบุก 40 ตัน ว. ได้ไปบอกกับจำเลยว่าจะจัดการหาแร่ได้หรือไม่ จำเลยจึงตามไปยัง ป. ที่ภูเก็ท ป. ตามไปยังผู้ร้องที่ตะกั่วป่า ต่อมาจำเลยได้รับตอบจาก ป. ว่า ถ้าไม่มีอุปสรรคจะขนส่งให้ได้ภายใน 2 เดือน จำเลยจึงไปบอกกับ ว. แล้ว ว. จึงพาจำเลยไปทำสัญญาซื้อขายกับโจทก์มีข้อความว่า

พระนคร ที่ 1 พฤษภาคม 1944 (2487)

แจ้งความมายังบริษัท คิทแฮล์ม จำกัด พระนคร

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าได้ขายสิ่งของที่กล่าวไว้ข้างล่างนี้ให้แก่ท่าน

รายการ แร่ดีบุก

จำนวนและราคา 40 ตันจะส่งได้ภายใน 2 เดือนนับแต่วันนี้ ราคา กิโลละ 4.80 บาท (รวมทั้งค่าภาคหลวง)

ความบริสุทธิ์ 99.5 เปอร์เซ็นต์ ผู้ขายจะต้องส่งใบรับรองความบริสุทธิ์ของกรมวิทยาศาสตร์ให้

คำสั่ง จากสถานีถึงโกดังของผู้ซื้อ ผู้ขายต้องเสียเอง

(ลงลายมือชื่อ) ไลอัน สิริสิงห์

ผู้ซื้อได้ตนองรับแล้ว

แทนบริษัท คิทแฮล์ม จำกัด

(ลงลายมือชื่อ) คับบลิว. ซอลส์แมน

จำเลยต่อสู้เป็นปัญหาในเรื่องนี้ว่า เป็นตัวแทนของผู้ร้อง และผู้ร้องได้ร้องสอดขอเข้ามาเป็นจำเลยร่วม

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามสัญญาจำเลยทำสัญญากับโจทก์ในนามของตนเอง โดยมีได้ระบุว่าเป็นตัวแทนของผู้ใดเช่นนั้น ต้องถือว่าจำเลยยอมผูกพันตนเองเข้ารับผิดตามสัญญา

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

เป็นส่วนตัว ฉะนั้น จึงนำพยานบุคคลมาสืบว่าตนกระทำเพียงฐานตัวแทนโดยไม่ยอมรับผิดชอบเป็นส่วนตัวไม่ได้ เพราะเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในสัญญาต้องห้ามตามมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และการที่นายสว่างผู้ร้อง อ้างว่าจำเลยเป็นตัวแทนนั้นตามข้อเท็จจริงต้องฟังว่า ผู้ร้องได้ยอมให้จำเลยทำการออกหน้าเป็นทัวการ เพราะในสัญญามีได้ระบุว่าจะทำแทนผู้ใด และทั้งผู้ร้องเองก็ไม่เคยแสดงต่อโจทก์มาก่อนว่าจำเลยกระทำการแทนตน ซึ่งตามมาตรา 806 ผู้ร้องหาอาจทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของโจทก์ในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยเนื่องจากจำเลยผิดสัญญาต่อโจทก์ได้ไม่

คำวิจารณ์ สารสำคัญของคำพิพากษานี้ น่าจะอยู่ที่ตามข้อเท็จจริง ผู้ร้องได้ยอมให้จำเลยทำการออกหน้าเป็นทัวการ เพราะฉะนั้น ผู้ร้องคือทัวการหาอาจทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของโจทก์ในฐานะที่เป็นบุคคลภายนอกอันเขามีต่อตัวแทนที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยคือตัวแทน เพราะเหตุที่จำเลยคือตัวแทนนั้นผิดสัญญาได้ กล่าวคือถือว่าเป็นสิทธิที่บุคคลภายนอกคือโจทก์ ในคดีนี้ได้มาแต่ก่อนที่รู้ว่าจำเลยเป็นตัวแทนของผู้ร้อง ทั้งนี้ตามนัยมาตรา 806 ตอนท้าย

ฎีกาที่ 1150/2494

นายโชติ บุรณกาล

โจทก์

นายคือ แซ่จิว กับพวก

จำเลย

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยทั้ง 2 ออกจากห้องเช่า โดยอ้างว่าจำเลยที่ 1 ได้เช่าห้องของโจทก์ แล้วได้ให้จำเลยที่ 2 เข้าอยู่ โจทก์ต้องการห้องคืน จำเลยไม่ยอม จึงร้องต่อคณะกรรมการควบคุมค่าเช่า ฯลฯ คณะกรรมการอนุมัติให้โจทก์เข้าอยู่ในห้องได้ และแจ้งให้จำเลยทั้งสองทราบแล้ว จำเลยไม่ยอมออก จึงขอให้ศาลบังคับ

จำเลยที่ 1 ให้การรับว่าได้ทำสัญญาเช่าห้องโจทก์จริง จำเลยได้ออกจากห้องเช่าของโจทก์ไปแล้ว

จำเลยที่ 2 ให้การว่า จำเลยที่ 1 ไม่ใช่ผู้เช่า ความจริงเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 ในการเช่าตึกรายนี้ และต่อสู้ในฐานะผู้เช่าอีกหลายประการ

ศาลแขวงพระนครใต้ส่งคดีสืบพยานแล้วพิพากษาขับไล่จำเลยทั้งสองออกจากห้องพิพาท ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยที่ 2 ไม่ได้กล่าวอ้างเลยว่า โจทก์ได้รู้ถึงการที่จำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 มาก่อน จำเลยที่ 2 เพิ่งมากล่าวอ้างเมื่อถูกฟ้องคดีนี้ กรณีจึงเข้าลักษณะตามมาตรา 806 จำเลยที่ 2 จะมาอ้างเพื่อให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของโจทก์อันเขามีต่อตัวแทนนั้นหาได้ไม่ สิทธิของโจทก์ที่ชวนชวายได้มาในคดีนี้ ก็คือได้เลิกสัญญาเช่ากับจำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 2 อ้างว่าเป็นตัวแทนเสร็จไปแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องสืบพยานจำเลยที่ 2 ต่อไป พิพากษายืนตาม

คำวิจารณ์ ตามข้อเท็จจริงนี้จะเห็นได้ว่าจำเลยที่ 2 อ้างตนเองเป็นตัวแทนที่ไม่เปิดเผยชื่อ จะเข้ารับเอาสัญญาซึ่งตัวแทนคือจำเลยที่ 1 ได้ทำไว้แทนตน แต่จำเลยที่ 2 ไม่ได้อ้างเลยว่าโจทก์ได้รู้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 มาก่อนฟ้องคดีนี้ ผลจึงเท่ากับว่าจำเลยที่ 2 ยอมให้จำเลยที่ 1 ทำการออกหน้าเป็นตัวแทน เพราะฉะนั้น โดยนัยมาตรา 806 คอนท้าย ตัวการคือจำเลยที่ 2 หากจะทำให้เสื่อมเสียถึงสิทธิของบุคคลภายนอกคือโจทก์อันเขาชวนชวายได้มาแต่ก่อนที่จะรู้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 สิทธิที่โจทก์ชวนชวายได้มาจากจำเลยที่ 1 ก็คือสิทธิที่จะเช่าอยู่ในห้องพิพาทได้นั่นเอง

ฎีกาที่ 968—970/2499 นายจรัส หริตวร กับพวก โจทก์
บริษัท ไทยวาณิช จำกัด จำเลย

คดีได้ความว่า บริษัทจำเลยเป็นบริษัททำการค้าไม้และส่งไม้ไปจำหน่ายต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2492 ช. ได้มาแนะนำการสร้างบริษัทโรงเลื่อยให้แก่จำเลย บริษัทจำเลยจึงมอบให้ ช. เป็นผู้จัดการสร้างโรงเลื่อย เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ช. ก็เข้าครอบครองดำเนินกิจการเลื่อยไม้ต่อมา โดยเลื่อยไม้ของบริษัทจำเลยบ้างและของบุคคลอื่นบ้าง ใน พ.ศ. 2494 ช. ได้เกิดกรณีพิพาทกับจำเลย โดยทางจำเลยได้ฟ้อง ช. เป็นคดีอาญาหาว่าขโมยไม้แปรรูปในโรงเลื่อยและแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ที่ไปจดทะเบียนพาณิชย์ว่าเป็นเจ้าของโรงเลื่อย คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา จำเลยได้ฟ้อง ช. ในคดีแพ่งขอให้ขับไล่ออกจากโรงเลื่อยซึ่งจำเลยอ้างว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ กับขออายัดโรงเลื่อยและไม้แปรรูปไว้ในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งในคดีแพ่งนี้ ช. อ้างว่าโรงเลื่อยเป็นของตน ระหว่างการพิจารณาของศาลแพ่ง โจทก์ทั้ง 3 ส่วนนี้ได้ฟ้องเรียกเงินค่าไม้ซุงต่าง ๆ ซึ่ง ช. ชี้ไปจากโจทก์และยัง

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ค้างชำระอยู่ ช. ได้ทำยืมใช้เงินตามฟ้องให้แก่โจทก์ทั้ง 3 ส่วนวน แต่เมื่อถึงกำหนด ช. หาได้ชำระเงินตามยอมนั้นไม่ .

คดีพิพาทระหว่างจำเลยกับ ช. ทางแพ่งนั้น ศาลแพ่งได้พิพากษาว่า กรรมสิทธิ์โรงเลื่อยและไม้ในโรงเลื่อยเป็นของจำเลยคดีถึงที่สุด โจทก์ทั้ง 3 ส่วนวนจึงมาฟ้องเรียกเงินตามที่ ช. ทำยืมไว้ พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมค่าทนายความจากบริษัทจำเลย จำเลยปฏิเสธว่า ช. ไม่ใช่ตัวแทนและไม่ได้เซิดเป็นตัวแทน

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามที่ได้ความมาข้างต้น ช. ได้เป็นตัวแทนของจำเลยมาตั้งแต่ก่อน ช. จะได้ซื้อไม้ซุงจากโจทก์ แม้โจทก์จะได้ขายไม้ให้แก่ ช. ไปโดยคิดว่า ช. เป็นเจ้าของโรงเลื่อยเองก็ดี จำเลยย่อมจะต้องรับผิดชอบโจทก์ด้วย ในฐานะเป็นตัวการที่ยอมให้ตัวแทนของตนทำการออกหน้าเป็นตัวการ ตามมาตรา 806

คำวิจารณ์ การที่ศาลเห็นว่า ช. เป็นตัวแทนของจำเลยมาตั้งแต่ก่อน ช. จะได้ซื้อไม้ซุงจากโจทก์หนึ่งคงจะพิจารณาจากพฤติการณ์ที่จำเลยยอมให้ ช. เข้าครอบครองดำเนินกิจการโรงเลื่อยที่บริษัทจำเลยมอบให้ ช. เป็นผู้จัดการสร้างนั้นต่อมา และเมื่อผลปรากฏว่ากรรมสิทธิ์ในโรงเลื่อยและไม้ในโรงเลื่อยเป็นของจำเลย จึงแสดงให้เห็นชัดว่าจำเลยเป็นตัวการ และ ช. เป็นตัวแทน แม้ในรูปการโจทก์จะคิดว่าตนทำสัญญาขายไม้ให้กับ ช. ไม่ใช่ขายให้จำเลยก็ตามจำเลยก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 806 ในฐานะที่ยอมให้ตัวแทนของตนทำการออกหน้าเป็นตัวการ

ฎีกาที่ 1523/2499

นายเอ็กชีว แซ่เอา

โจทก์

นายเซ็งโหมว แซ่โอ้ว

บริษัท ไทยวานิช จำกัด

จำเลย

โจทก์ฟ้องข้อ 1 ว่า จำเลยที่ 1 แสดงตนเป็นเจ้าของและผู้จัดการโรงน้ำแข็งเจ้าทะเล จำเลยที่ 1 ได้ซื้ออิฐ หิน กระเบื้อง ปูน ไปใช้ในการก่อสร้างโรงน้ำแข็งเจ้าทะเลของจำเลยที่ 1 ฟ้องข้อ 2 ว่า บัดนี้ความจริงปรากฏว่า โรงน้ำแข็งเจ้าทะเลเป็นของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ได้เซิดจำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของและผู้จัดการโรงน้ำแข็งเจ้าทะเล จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ใช้ค่าเครื่องก่อสร้างที่ซื้อครั้งนี้ เมื่ออ่านฟ้อง 2 ข้อประกอบกัน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ทำให้เข้าใจได้ว่า จำเลยที่ 2 ได้เซตจำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของและผู้จัดการโรงงานน้ำแข็งเจ้าทะเล จึงขอให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในฐานะเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบในฐานะเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1 อันเข้าใจความหมายได้ว่าเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 ผู้เป็นเจ้าของโรงงานน้ำแข็งนั่นเอง การที่ศาลยกเรื่องตัวแทนมาวินิจฉัย จึงไม่เป็นเรื่องนอกฟ้องนอกประเด็น

คดีนี้จำเลยที่ 1 ขาดนัดยื่นคำให้การ ส่วนจำเลยที่ 2 ยื่นคำให้การว่า โรงน้ำแข็งเจ้าทะเลเป็นจำเลยที่ 2 ในการก่อสร้างได้มอบราคาก่อสร้างให้จำเลยที่ 1 ไปในทำนองผู้รับเหมาไปดำเนินการ หากจะมีหนี้สินระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ก็เป็นเรื่องส่วนตัว จำเลยที่ 2 ไม่ได้แสดงว่าจำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของและผู้จัดการ จึงไม่ต้องรับผิดชอบ

ข้อเท็จจริงได้ความว่า โรงน้ำแข็งนี้จำเลยที่ 1 ได้ไปขอจดทะเบียนอุตสาหกรรมและพาณิชย์ ตามทะเบียนโรงงานน้ำแข็งรายนี้เป็นของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จึงได้ฟ้องจำเลยที่ 1 ต่อศาลว่าโรงน้ำแข็งเป็นของตน ในที่สุดศาลพิพากษาว่าโรงน้ำแข็งเป็นของบริษัทไทยพาณิชย์ จำกัด จำเลยที่ 2 โดยวินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 ในคดีนี้ แต่ในคดีนั้น จำเลยที่ 2 มิได้กล่าวอ้างว่าจำเลยที่ 1 มิใช่ลูกจ้างเป็นแต่ผู้รับเหมา เพิ่งจะมากล่าวอ้างในคดีนี้ ดังนั้น

วินิจฉัยว่า การกล่าวอ้างของจำเลยที่ 2 ในคดีนี้รับฟังไม่ได้ การที่จำเลยที่ 1 ก่อสร้างโรงน้ำแข็งรายนี้ก็เพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ 2 และศาลได้พิพากษาว่าโรงน้ำแข็งเป็นของจำเลยที่ 2 สมประสงค์ของตนแล้ว จำเลยที่ 2 ผู้เป็นเจ้าของจึงต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1 โดยตรงตามกฎหมาย

คำวิจารณ์ คดีแรกจำเลยที่ 2 ฟ้องจำเลยที่ 1 ว่าโรงน้ำแข็งเป็นของตน ศาลพิพากษาให้จำเลยที่ 2 ชนะ โจทก์จึงฟ้องจำเลยที่ 2 ให้ใช้ราคาเครื่องก่อสร้างโรงน้ำแข็งที่จำเลยที่ 1 ซื้อแทนจำเลยที่ 2 ศาลยอมพิพากษาให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบใช้ค่าซื้อของดังกล่าวให้โจทก์ไป เพราะตามพฤติการณ์จะเห็นได้ว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้รับประโยชน์อย่างใด การกระทำของจำเลยที่ 1 ก็เพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ 2 จะเห็นได้จากผลที่สุดศาลก็ตัดสินให้โรงน้ำแข็งเป็นของจำเลยที่ 2 นั่นเอง หากจะพิจารณาให้เข้าเกณฑ์มาตรา 806 พฤติการณ์ในคดีนี้ก็ไม่ต้องสงสัยว่า จำเลยที่ 2 ยอมให้จำเลยที่ 1 ทำการออกหน้าเป็นตัวแทนเสียเอง ยังผลให้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นตัวแทนที่แท้จริงอ้างเหตุให้เสื่อมสิทธิบุคคลภายนอกคือโจทก์ไม่ได้

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 213/2504

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

I จกท

หลวงนรกิจบริหาร กับพวก

จำเลย

ข้าราชการบ้านาญ ขอซื้อไม้จากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มิได้แจ้งว่ากระทำในฐานะตัวแทนใคร โดยที่ขอซื้อไม้สักเพื่อสร้างตึกของตน และขอลดราคาไม้ในฐานะที่ตนเป็นข้าราชการบ้านาญ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เชื่อว่าข้าราชการบ้านาญผู้นั้นซื้อเองจึงลดราคาไม้ให้ ทั้งนี้ การซื้อขายไม้ดังกล่าวจึงเป็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และข้าราชการบ้านาญผู้นั้นโดยตรง

คำวิจารณ์ มาตรา 806 ตอนแรกบัญญัติว่า “ตัวการซึ่งมิได้เปิดเผยชื่อจะกลับแสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ซึ่งตัวแทนได้ทำไว้แทนตนก็ได้” แสดงว่าตัวการที่ไม่เปิดเผยชื่อจะปรากฏตัวขึ้นมายอมรับการกระทำของตัวแทนว่าเป็นของตนก็มีทางทำได้เพราะฉะนั้น ถ้าตัวการยอมรับแทนตัวแทน ตัวแทนก็หลุดพ้น ไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก แต่อย่างข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ ไม่ปรากฏว่าตัวการที่ไม่เปิดเผยชื่อได้แสดงตนให้ปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาใด ๆ ซึ่งตัวแทนได้ทำไว้แทนตนอย่างไร เพราะฉะนั้น ตัวแทนจึงต้องรับผิดชอบลำพังตนเองไป

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 808 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 1451/2512

กระทรวงเกษตร โดยนายสันต์ เอกมหาชัย

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ได้รับ

มอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร

โจทก์

นางเนือง รอดจันทร์ ในฐานะส่วนตัวและทายาท

ผู้รับมรดกของนายแคล้ว รอดจันทร์ ผู้ตาย

จำเลย

ผู้ได้รับมอบอำนาจให้เป็นโจทก์ฟ้องความและให้รับเงินแทนตัวยนั้น จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นรับเงินจากศาลแทนไม่ได้ เพราะเป็นการตั้งตัวแทนช่วงโดยมิได้รับอนุญาตจากตัวการ

คำวิจารณ์ ตัวแทนมีอำนาจใช้ตัวแทนช่วงทำการแทนตนได้ มีกรณีใดบ้างกฎหมายไม่แจ้ง แต่เป็นที่เข้าใจว่าตัวแทนจะมีอำนาจใช้ตัวแทนช่วงได้นั้นมี 2 กรณี คือ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ตัวการอนุญาตไว้ให้ตัวแทนมีอำนาจตั้งตัวแทนช่วงทำการแทนตนได้โดยชัดแจ้งอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง คืออำนาจตั้งตัวแทนช่วงได้โดยปริยาย ข้อเท็จจริงตามฎีกานี้ไม่เปิดช่องที่จะให้ถือว่าเป็นการมอบอำนาจให้ตั้งตัวแทนช่วงโดยปริยายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 810 และคำวิจารณ์

ฎีกาที่ 262/2493

นายจร โสคติพงษ์

โจทก์

นายสนั่น ศรีโสภาก

จำเลย

โจทก์ฟ้องว่าโจทก์ให้จำเลยเป็นตัวแทนไปทำสัญญารับโอนการเช่าที่ดินจากผู้เช่าเดิม บัดนี้จำเลยไม่ยอมโอนห้องให้โจทก์ จึงขอให้ศาลบังคับ

ศาลแพ่งยกข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยว่า การตั้งตัวแทนไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือขัดต่อมาตรา 798 ประกอบกับมาตรา 538 จึงให้ยกฟ้องโจทก์ ศาลอุทธรณ์ยืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เรื่องตัวการเรียกร้องเอาผลประโยชน์จากการที่ตัวแทนกระทำแทนนี้ แม้การตั้งตัวแทนจะไม่มีหนังสือ ตัวแทนก็ยังมีหน้าที่ต้องคืนประโยชน์ให้แก่ตัวการจะยกฟ้องไม่ได้ อ้างฎีกาที่ 640/2489 นายรววย พรหมโมบล โจทก์ นายเรียม พรหมโมบล จำเลย

คำวิจารณ์ เรื่องที่ว่า การใดที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือให้ต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อให้ไปทำกิจการนั้นก็จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือต้องทำเป็นหนังสือด้วยตามนัยมาตรา 798 นั้น มีข้อยกเว้นอยู่หลายประการ ซึ่งการเรียกร้องเอาผลประโยชน์จากการที่ตัวแทนกระทำการแทนนั้นก็นับว่าเป็นข้อยกเว้นข้อหนึ่งที่ไม่ต้องนำกฎเกณฑ์ตามมาตรา 798 มาใช้ นอกจากจะได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 640/2489 วางบรรทัดฐานไว้ถึงที่ศาลฎีกาอ้างในคดีนี้ ยังมีฎีกาอื่น ๆ ที่ถือตามอีก เช่น ฎีกาที่ 435/2507 คดีระหว่างเด็กหญิงไพรวลัย แก้วตรีวงศ์ กับพวก โจทก์ นายบัวภา ศรีนิล จำเลย และฎีกาที่ 1404-1405/2510 ระหว่างนางสาวบุญเรือน โจทก์ นายชูเกียรติ จำเลย เป็นต้น (ขอให้ดูในหัวข้อ “แม้ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 798 ก็เรียกร้องกันได้ ในระหว่างตัวการกับตัวแทน” ด้วย)

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า

ฎีกาที่ 963/2493

นางไข่มุกด์ ประชาสัยสรเดช กับพวก

โจทก์

นายหวัน ทิพย์วงศ์ กับพวก

จำเลย

ตัวแทนเมื่อพ้นหน้าที่ตัวแทน จะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ตนดูแลแทนคือให้ตัว
การโดยสิ้นเชิง ทรัพย์สินใดที่ตัวแทนยังคงยึดถือไว้ไม่ส่งคืน **ตัวการไม่ทราบ** ตัวแทนจะ
อ้างว่าเป็นการครอบครองโดยปรักษ์ไม่ได้ ต้องถือว่ายังคงยึดถือครอบครองไว้แทนตัวการ
และผู้อื่นที่เข้าครอบครองโดยตัวแทนแบ่งให้ เมื่อรู้ว่าตัวแทนไม่มีอำนาจเอาทรัพย์สินนั้นมา
แบ่งให้ ผู้อื่นนั้นก็ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ครอบครองแทนตัวการเช่นเดียวกับตัวแทนนั้น จะ
อ้างการครอบครองมาใช้ยันตัวการไม่ได้ จนกว่าจะได้บอกกล่าวเปลี่ยนลักษณะแห่งการ
ครอบครองตามมาตรา 1381

คำวิจารณ์ เนื่องจากมาตรา 810 บัญญัติให้ตัวแทนมีหน้าที่ต้องส่งทรัพย์สิน
บรรดาที่ได้รับในฐานะที่เป็นตัวแทนให้กับตัวการจริงสิ้น เพราะฉะนั้น ก็ควรแล้วที่จะไม่ให้
ตัวแทนอ้างอายุความครอบครองปรักษ์มาใช้ยันตัวการเอาได้ง่าย ๆ ในเมื่อตนไม่ส่งทรัพย์สิน
ที่ได้มาในฐานะเช่นนั้นให้กับตัวการ มิฉะนั้นแล้วบทบัญญัติมาตรา 810 ก็จะไม่ผลบังคับ
จริงจังอย่างใด อนึ่ง หากจะพิจารณา**ข้อเท็จจริง**ตามฎีกานี้ ก็เปิดช่องให้วินิจฉัยได้ว่า
ตัวแทนไม่อาจอ้างอายุความครอบครองปรักษ์มาใช้ยันตัวการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตนไม่ส่ง
คืน เพราะทรัพย์สินที่ตนไม่ส่งคืนในกรณีนั้นนั้น **ตัวการไม่ทราบ** การครอบครองทรัพย์สิน
ของตัวการที่ตัวการไม่ทราบนั้นจะอ้างว่าเป็นการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น**โดยเปิดเผย**
ได้อย่างไร จึงไม่เข้าองค์ประกอบของการครอบครองปรักษ์

ฎีกาที่ 1496/2496

นายชินหมื่น แซ่ฉิว หรือชิว

โจทก์

นายมงชู หรือหม่งจือ แซ่ฉิว กับพวก

จำเลย

โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยให้ออกจากห้องพิพาทโดยอ้างว่าจำเลยอาศัย จำเลยต่อสู้ว่า
ห้องพิพาทเช่าร่วมกันโดยจำเลยได้ตั้งโจทก์เป็นตัวแทนไปทำการเช่า ตามสัญญาเช่าห้องพิพาท
มีชื่อโจทก์เป็นผู้เช่ากับเจ้าของผู้ให้เช่า จำเลยขอสืบว่า โจทก์เช่าในฐานะตัวแทน ดังนี้

วินิจฉัยว่า การที่จำเลยสืบว่าโจทก์อยู่ในฐานะตัวแทนของจำเลยนั้น เป็นการนำ
สืบความจริงในระหว่างตัวแทนกับตัวการอันเป็นลักษณะส่วนหนึ่งแห่งกฎหมาย มิใช่เป็น